

ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ

«Τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν» (Β' Κορινθ. ιγ', 9)

Εἰκὼν τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου.
ἀπὸ τοῦ τέμπλο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Μηνᾶ Νεοχωρίου.

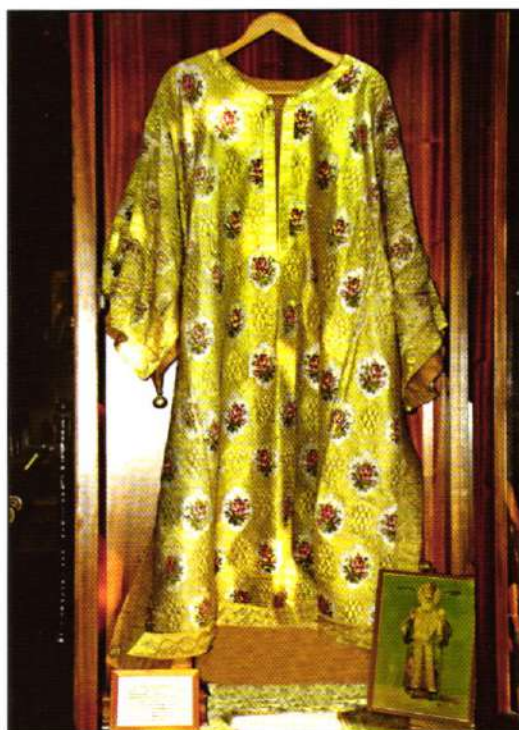
Τεύχος 13ον ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΩΣ

ΧΙΟΣ

Ὁ Ἀρχιερατικὸς Σάκκος τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου Ἐπισκόπου Πενταπόλεως τοῦ Θαυματουργοῦ, ὁ ὁποῖος φυλάσσεται εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Χίου.

Ἡ οἰκία εἰς τὸ χωριὸν Λιθίον, ὅπου διέμεναν ὁ Ἅγιος Νεκτάριος, ὅτε ὑπηρετοῦσεν ὡς Διδάσκαλος, ὡς ἔχει σήμερον.

Αριθμ. Πρωτ. 1109

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ
ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΟΙΣ

+ Β Α Ρ Θ Ο Λ Ο Μ Α Ι Ο Σ

ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ,
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ, ΕΛΕΟΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝ ΒΗΘΛΕΕΜ
ΓΕΝΝΗΘΕΝΤΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

* * *

Αδελφοί και Τέκνα ἐν Κυρίω ἀγαπητά,

«Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν»!

(*Ησ. θ' 5*)

Ἐνθουσιωδῶς καὶ χαρμοσύνως ὁ Προφήτης μᾶς γνωστοποιεῖ προορατικῶς πρὸ αἰώνων πολλῶν τὴν ἐκ τῆς Ἀειπαρθένου Γέννησιν τοῦ Παιδίου Ἰησοῦ. Βεβαίως, δὲν εὐρέθη καὶ τότε, περίοδον ἀπογραφῆς ἐπὶ Καίσαρος Αὐγούστου, τόπος ἐν τῷ καταλύματι διὰ τὴν στέγασιν τῆς κυοφορούσης ἐκ Πνεύματος Ἁγίου Παρθένου καὶ οὕτως ἠναγκάσθη ὁ μνήστρω καὶ φύλαξ αὐτῆς ἅγιος Ἰωσήφ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς σπήλαιον, εἰς τὴν φάτνην τῶν ἀλόγων, «τοῦ τεκεῖν τὸ Παιδίον».

Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ὑποδέχονται, προσφέροντες τὴν εὐχαριστίαν εἰς τὸν Δημιουργόν: «οἱ Ἄγγελοι τὸν ὕμνον· οἱ οὐρανοὶ τὸν ἀστέρα· οἱ Μάγοι τὰ δῶρα· οἱ ποιμένες τὸ θαῦμα· ἡ γῆ τὸ σπήλαιον· ἡ ἔρημος τὴν φάτνην· ἡμεῖς δὲ Μητέρα Παρθένον»· οἱ ποιμένες ἀγραυλοῦν ἐπὶ «τὴν ποιμνὴν αὐτῶν» καὶ φυλάσσουν «φυλακάς νυκτός», καὶ ἄγγελοι θεωροῦντες ἐκστατικοὶ τὸ Μυστήριον ὑμνολογοῦν (Ἑσπέρια Ἑορτῆς Χριστουγέννων).

Ἡ γλυκύτης τῆς Ἁγίας Νυκτός τῶν Χριστουγέννων περιβάλλει καὶ πάλιν τὸν κόσμον. Καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρωπίνων καμάτων καὶ πόνων, τῆς κρίσεως καὶ τῶν κρίσεων, τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐχθροτήτων, τῶν ἀνησυχιῶν καὶ τῶν ἀπογοητεύσεων, προβάλλει πραγματικὸν καὶ ἐπίκαιρον ὅσον ποτὲ τὸ μυστήριον

τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, Ὅστις κατῆλθεν ὡς ὑετός ἐπὶ πόκον εἰς τὴν κοιλίαν τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας ἵνα ἀνατείλῃ δικαιοσύνην καὶ πλήθος εἰρήνης (πρβλ. Ψαλμ. οα' 7).

Ὑπὸ τὴν **σιωπὴν** καὶ τὴν **εἰρήνην** τῆς ἱεράς Νυκτὸς τῶν Χριστουγέννων, Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἀναρχος, ὁ ἀόρατος, ὁ ἀκατάληπτος, ὁ αὔλος, ὁ αἰὶ ὦν, ὁ ὡσαύτως ὦν, εἰσέρχεται σαρκοφόρος, ἄσημος, ἀπλοῦς, πτωχός, ἄγνωστος, εἰς τὸ **δραῆμα** τῆς ἱστορίας. Εἰσέρχεται συγχρόνως ὡς «μεγάλῃς βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστός σύμβουλος, [...] ἐξουσιαστής, ἀρχῶν εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος» (Ἠσ. θ' 6). **Ναί, ἐρχεται ὡς ἄνθρωπος** ὑπὸ Μητρὸς Παρθένου καὶ λύει τὴν **περιπλοκὴν** τῆς ἀνομίας καὶ δίδει μὲ τὴν Χάριν καὶ τὸ Ἐλεός Του **διέξοδον** εἰς τὰς ἀπορίας τῆς ζωῆς, **προορισμὸν** καὶ **ἀξίαν** καὶ **περιεχόμενον** καὶ ὑποδειγματικὸν **ἦθος** καὶ **πρότυπον** εἰς τὴν ἀνθρωπίνην περιπέτειαν.

Ὁ Κύριος προσελάβετο ἅπασαν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ἠγίασεν αὐτήν. Ὁ προαιώνιος Θεὸς κατεδέχθη νὰ γίνῃ δι' ἡμᾶς ἔμβρυον καὶ νὰ κνοφορηθῇ εἰς τὴν γαστέρα τῆς Θεοτόκου. Οὕτως ἐτίμησε καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν ἐκ τοῦ πρωταρχικοῦ σταδίου αὐτῆς καὶ ἐδίδαξε τὸν σεβασμὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς κησέως αὐτοῦ. Ὁ τὰ πάντα Δημιουργήσας συγκατέβη νὰ γεννηθῇ ὡς Βρέφος καὶ νὰ γαλακτοτροφηθῇ ὑπὸ τῆς Παρθένου. Οὕτως ἐτίμησε τὴν **παρθενίαν** καὶ τὴν **μητρότητα**, τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν φυσικὴν. Διὰ τοῦτο ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος προτρέπει: «**γυναῖκες παρθενεύετε, ἵνα Χριστοῦ γένησθε μητέρες**» (Λόγος ΛΗ', *Εἰς τὰ Θεοφάνεια*, PG 36, 313A).

Καὶ ὥρισεν ὁ Κύριος τὴν συζυγίαν τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος ἐν τῇ εὐλογημένῃ οἰκογενεῖᾳ. Αὐτὸς ὁ **θεσμὸς** τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας ἀποτελεῖ τὸ **κύτταρον** τῆς ζωῆς καὶ τὴν **θερμοκοιτίδα** τῆς ὑγιῶς ψυχικῶς καὶ σωματικῶς ἀναπτύξεως τῶν τέκνων. Ὡς ἐκ τούτου, ἀποτελεῖ **ὀφειλὴν** τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ **καθῆκον** τῆς ἡγεσίας ἐκάστου λαοῦ ἢ διὰ ποικίλων τρόπων ἐνίσχυσις τοῦ **θεσμοῦ** τῆς οἰκογενείας.

Διὰ νὰ ἀναπτυχθῇ ἐν παιδίον ὑγιῶς καὶ ὁμαλῶς ἀπαιτεῖται μία οἰκογένεια ὅπου ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ζοῦν ἀρμονικῶς, ὡς ἐν σώμα,

μία σάρξ, μία ψυχή, ύποτασσομένοι ό ένας πρός τόν άλλον.

Είμεθα βέβαιοι ότι πάντες οί πνευματικοί και έκκλησιαστικοί ήγεται, ως άλλοι άγραυλοῦντες ποιμένες, αλλά και οί ίθύνοντες τά του κόσμου, γνωρίζουν και άποδέχονται τήν θεϊαν αλήθειαν και πραγματικότητα ταύτην, τήν όποϊαν διακηρύττομεν άπό του Οικουμενικου Πατριαρχείου και κατά τά εφετεινά Χριστούγεννα. Πάντες όφείλομεν νά ένθαρρύνωμεν τήν δημιουργίαν και τήν λειτουργίαν τών φυσιολογικων οικογενειων δια νά αναπαράγουν υγιεις ψυχικως και χαρούμενους πολίτας, πλήρεις αισθημάτων ασφαλείας, στηριζομένους εις τό αίσθημα τής προστασίας του ισχυρου και προστατεύοντος πατρός και τής στοργικης και αγαπώσης μητρός. Οικογενείας, εις τās όποϊας θά αναπαύεται ό Θεός. Προσκαλοῦμεν και προτρεπόμεθα άπαν τό πλήρωμα τής Αγίας Όρθοδόξου ήμων Έκκλησίας όπως πολιτευόμενον άξίως τής ής έκλήθη κλήσεως πράττη πāν τό δυνατόν δια τήν στήριξιν του θεσμου τής οικογενείας.

Αδελφοί, «ή νύξ προέκοψεν, ή δέ ήμερα ήγγικεν» (Ρωμ. ιγ' 12). Ήδη οί ποιμένες πορεύονται πρός τήν Βηθλεέμ τό θαῦμα ανακηρύττοντες και προσκαλοῦν ήμās νά τους άκολουθήσωμεν, ως άλλοι «άστεροσκόποι μάγοι χαρās πληρούμενοι» (τροπάριον δ' ώδης Όρθρου Έορτής Χριστουγέννων), «δώρα τίμια» προσάγοντες Αὐτῶ «χρυσόν δόκιμον, ως Βασιλεϊ τών αιώνων, και λίβανον ως Θεῶ τών όλων, ως τριημέρω δέ νεκρῶ σμύρναν τῶ άθανάτῶ» (Ανατολίου, Στιχηρόν ιδιόμελον Έσπερινου Έορτής Χριστουγέννων). Δηλαδή τά δώρα τής αγάπης και τής πίστεως μας και τής δοκιμής μας ως χριστιανων και μάλιστα όρθοδόξων εις τό ήθος και τήν παράδοσιν, τήν οικογενειακήν, τήν πατερικήν, τήν έκκλησιαστικήν, τήν όρθοπράττουσαν πάντοτε άνά τους αιῶνας και συνέχουσιν μέχρι σήμερον τήν εύλογημένην κοινωνίαν μας, τής όποϊας κύτταρον κατά Θεόν βιοτής και αύξήσεως είναι, έπαναλαμβάνομεν, ή οικογένεια.

Αδελφοί και τέκνα,

-2013 χρόνια συνεπληρώθησαν άπό τής κατά σάρκα Γεννήσεως του Χριστου·

-2013 χρόνια και ό Χριστός, όπως τότε, δέν παύει νά καταδιώκεται έν τῶ προσώπῳ τών αδυνάτων άπό τόν Ηρώδη και

τοὺς παντοειδεῖς συγχρόνους Ἡρώδας·

-2013 χρόνια καὶ ὁ Ἰησοῦς διώκεται εἰς τὰ πρόσωπα τῶν χριστιανῶν ἐν Συρίᾳ - καὶ ὄχι μόνον·

-2013 χρόνια καὶ ὁ Χριστὸς φεύγει, ὡς πρόσφυξ μετ' αὐτῶν, ὄχι εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ εἰς τὸν Λίβανον, εἰς τὴν Εὐρώπην, εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἀλλαχοῦ δι' ἀσφάλειαν ἐν τῇ ἀνασφαλείᾳ τοῦ κόσμου·

-2013 χρόνια καὶ τὸ Παιδίον Ἰησοῦς εἶναι ἀκόμη φυλακισμένον μὲ τοὺς δύο Ἱεράρχας τῆς Συρίας Παῦλον καὶ Ἰωάννην, μὲ τὰς Ὁρθοδόξους μοναχὰς καὶ πολλοὺς ἀκόμη ἀνωνύμους καὶ ἐπωνύμους χριστιανούς·

-2013 χρόνια καὶ ὁ Χριστὸς σταυρώνεται μαζί μὲ αὐτοὺς ποὺ βασανίζονται καὶ φονεύονται διὰ νὰ μὴ προδώσουν τὴν πίστιν των εἰς Αὐτόν·

-2013 χρόνια καὶ ὁ Ἰησοῦς φονεύεται καθ' ἡμέραν εἰς τὸ πρόσωπον τῶν χιλιάδων ἐμβρύων, τὰ ὅποια οἱ γονεῖς των δὲν ἀφήνουν νὰ γεννηθοῦν·

-2013 χρόνια καὶ ὁ Χριστὸς ἐμπαίζεται καὶ ὄνειδίζεται εἰς τὸ πρόσωπον τῶν δυστυχισμένων παιδιῶν, τὰ ὅποια ζοῦν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς οἰκογενείας, τῆς ἀνεχεῖας, τῆς πτωχείας.

Τὸν πόνον, τὴν θλίψιν καὶ τὰ παθήματα τῶν ἀνθρώπων ἦλθε καὶ ἔρχεται καὶ κατὰ τὰ ἐφετεινὰ Χριστοῦγεννα νὰ ἀναλάβῃ ὁ Κύριος, ὁ εἰπὼν «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε' 40-41). Δι' αὐτοὺς ἦλθεν ἐκ Παρθένου, δι' αὐτοὺς ἐγένετο ἄνθρωπος, δι' αὐτοὺς ἔπαθεν, ἔσταυρώθη, ἀνέστη. Δι' ἡμᾶς ὅλους, δηλαδὴ. Ἄς ἄρωμεν, λοιπόν, ἕκαστος ἡμῶν τὸν προσωπικὸν αὐτοῦ σταυρὸν διὰ νὰ εὐρωμεν χάριν καὶ ἔλεον εἰς εὐκαιρον βοήθειαν· διὰ νὰ εἶναι «μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός», ὁ τεχθεὶς Ἐμμανουήλ, Σωτὴρ καὶ Κύριος. Ἀμήν.

Χριστοῦγεννα ,βιγ'

+ Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος

Διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

Αριθ. Εγκυκλίου : 15

Αριθ. Πρωτ.: 3527

Αριθ. Διεκπ.: 1183

ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Πρός
τόν Ἱερόν Κλήρον
καί τόν εὐσεβῆ λαόν
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως

«Ἡ Παρθένος σήμερον τόν Ὑπερούσιον τίκτει»

Ἀδελφοί μου,

Γράφει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος στόν λόγο του «Εἰς τήν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»: «Ἐκεῖνα πού τήν παλιά ἐποχή περίμεναν μέ ἀγωνία οἱ πατριάρχες νά πραγματοποιηθοῦν, οἱ προφῆτες προεῖπαν καί οἱ δίκαιοι προσδοκοῦσαν, πραγματοποιήθηκαν σήμερα: "Καί ὁ Θεός ἐπί γῆς ὤφθη διά σαρκός". Ἄς χαροῦμε λοιπόν, ἀγαπητοί, κι ἄς ἀγαλλιᾶσουμε. Διότι ἐάν ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος σκίρτησε ἀπό ἀγαλλίαση μέσα στήν κοιλιά τῆς μητέρας του, ὅταν ἡ Παναγία ἐπισκέφθηκε τήν Ἐλισάβετ, πολύ περισσότερο πρέπει νά σκιρτοῦμε ἐμεῖς βλέποντας τόν ἴδιο τόν Σωτήρα μας πού γεννήθηκε σήμερα, καί νά θαυμάσουμε καί νά γεμίσουμε ἀπό ἐκπληξη μπροστά στό μέγεθος τοῦ μυστηρίου τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ πού παραμένει ἀσύλληπτο γιά ὅποιοδήποτε ἀνθρώπινο νοῦ. Σκέψου δηλαδή πόσο μεγάλο καί ἀπροσδόκητο πρᾶγμα εἶναι νά βλέπει κανεῖς τόν ἥλιο νά κατεβαίνει ἀπό τόν οὐρανό, νά τρέχει ἐπί τῆς γῆς καί ἀπ' αὐτήν νά στέλνει πρὸς ὄλους τίς ἀκτίνες του. Ἐάν αὐτό τό φαινόμενο, βλέποντας νά συμβαίνει στόν αἰσθητό ἥλιο, θά γέμιζε μέ ἐκπληξη ὅσους τό ἔβλεπαν, σκέψου σέ

παρακαλῶ καὶ ἀναλογίσου πόσο μεγάλο πρᾶγμα εἶναι νὰ βλέπουμε τὸν Ἥλιο τῆς Δικαιοσύνης νὰ ἐκπέμπει τίς ἀκτίνες του ἀπὸ τῆ δική μας τὴν ἀνθρώπινη σάρκα καὶ νὰ καταφωτίζει τίς ψυχές μας».

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος χαρακτηρίζει αὐτὸ τὸ μυστήριον «παράξενο καὶ παράδοξο». Καὶ συνεχίζει: «Σήμερα ἡ Βηθλεέμ μιμήθηκε τὸν οὐρανὸ καὶ ἀντὶ γιὰ ἀστέρια δέχθηκε τοὺς ἀγγέλους πού ἀνυμνοῦν· ἀντὶ γιὰ ἥλιο, ἔδωσε χῶρο κατὰ τρόπο ἀπερίγραπτο στὸν Ἥλιο τῆς Δικαιοσύνης. Καὶ μὴ ζητᾶς νὰ μάθεις πῶς· διότι, ὅπου θέλει ὁ Θεός, ὑπερβαίνεται ἡ τάξη τῆς φύσεως. Σήμερα γεννιέται Αὐτός πού ὑπάρχει αἰώνια, καὶ Αὐτός πού ὑπάρχει αἰώνια γίνεται αὐτὸ πού δέν ἦταν· διότι, ἐνῶ εἶναι Θεός, γίνεται ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ παύσει νὰ εἶναι Θεός. Γιατὶ δέν ἔγινε ἄνθρωπος ἐγκαταλείποντας τὴ Θεότητά Του, οὔτε πάλι ἔγινε ἀπὸ ἄνθρωπος Θεός μετὰ ἀπὸ ἠθικὴ προκοπή, ἀλλ', ἐνῶ εἶναι Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἔγινε ἄνθρωπος κι ἡ φύση Του παρέμεινε ἀμετάβλητη».

Ὁ ὄρος Ὑπερούσιος δηλώνει ἐκεῖνον πού ὑπερβαίνει τὴν ἔννοια τῆς οὐσίας. «Τὸ τί ἀκριβῶς εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ θεία φύση κατὰ τὴν οὐσία της κεῖται πέραν κάθε προσπάθειας νὰ τὸ καταλάβουμε, ἐπειδὴ εἶναι ἀπρόσιτη καὶ ἀπλησίαστη στίς σκέψεις», σημειώνει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, ἀδελφός τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Μὲ τὸν ὄρο φύση ἢ οὐσία ὀνομάζουμε τὸ σύνολο τῶν στοιχείων ἑνός ὄντος πού παραμένουν σταθερά κι ἀμετάβλητα στὴν πολλαπλότητα τῶν ὑπολοίπων ιδιοτήτων καὶ ἐνεργειῶν του. Λόγου χάριν, μία καὶ κοινὴ εἶναι ἡ θεία Οὐσία μεταξύ τῶν τριῶν προσώπων ἢ ὑποστάσεων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Βεβαίως, ὅταν μιλοῦμε περὶ Θεοῦ, καταχρηστικὰ χρησιμοποιοῦμε αὐτοὺς τοὺς ὄρους, καθὼς δέν πρόκειται περὶ κάποιου κοινοῦ ὄντος. Πολλοὶ κλασικοὶ φιλόσοφοι καὶ δυτικοὶ θεολόγοι εἶχαν τὴν ἐσφαλμένη ἄποψη ὅτι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ὀδηγηθεῖ συλλογιστικὰ καὶ ἀναγωγικὰ στὴ γνῶση τῆς θείας Οὐσίας. Κατ' ἐπέκταση, ὑποστήριξαν ὅτι λογικὰ ἀκόμη καὶ ὁ Θεός προσδιορίζεται ὑποχρεωτικὰ ἀπὸ τὴ φύση Του, ἀπὸ τὴν Οὐσία Του. Ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Χριστοῦ μᾶς φανέρωσε ὅμως ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε τέτοιο προκαθορισμό, ὅτι μπορεῖ νὰ ὑπερβεῖ, σὲ μίαν ἐξαρση ἀγάπης καὶ αὐτοπροσφορᾶς, τὸν ἴδιο του τὸν «ἑαυτό», τὴν ἴδια του τὴν θεότητα· ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξει καὶ ὡς ἄνθρωπος. Ὁ Υἱός καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀποκτᾶ ἔτσι καὶ τὴν ἀνθρώπινη οὐσία ἢ φύση. Ὁ Χριστός εἶναι ἓνα πρόσωπο, μία ὑπαρξη, ἀλλὰ ἔχει δύο φύσεις: τὴν θεία καὶ τὴν ἀνθρώπινη. Αὐτὰ τὰ ἰλιγγιώδη θεολογικὰ νοήματα σημαίνουν γιὰ τὸν

άνθρωπο ότι πλέον καταργείται ή νομοτέλεια πού καταδυναστεύει τήν ανθρώπινη φύση. Ο άνθρωπος καθίσταται, διά του Χριστού, «κοινωνός θείας φύσεως».

Σύμφωνα μέ τά λόγια του αγίου Μάξιμου του Όμολογητού, «αυτό είναι τό μεγάλο κι απόκρυφο μυστήριο. Αυτό είναι τό μακάριο τέλος γιά τό όποιο έχουν γίνει όλα. Αυτός είναι ό θεϊός σκοπός πού προεπινοήθηκε πρίν από τήν αρχή των όντων, γιά χάρη του όποιου έγιναν τά πάντα. Σ' αυτό τό τέλος ατενίζοντας δημιούργησε ό Θεός τίς ούσιες των όντων. Αυτό είναι κυρίως τό πέρας τής προνοίας και εκείνων πού ή πρόνοια προνοεί, σύμφωνα μέ τό όποιο γίνεται ή επανασυναγωγή στό Θεό όλων των ποιημάτων του. Αυτό είναι τό μυστήριο πού περικλείει όλους τούς αιώνες και φανερώνει τήν υπεράπειρη και πού άπειρες φορές άπείρως προϋπάρχει από τούς αιώνες μεγάλη βουλή του Θεού, τής όποιας άγγελιαφόρος έγινε ό ίδιος ό σύμφωνος μέ τήν ούσία του Θεού Λόγος, όταν έγινε άνθρωπος και φανέρωσε, άν μου επιτρέπεται νά πώ, τόν ίδιο τό βαθύτερο πυθμένα τής Πατρικής αγαθότητας κι έδειξε μέσα σ' αυτόν τό τέλος, πού γιά χάρη του τά δημιουργήματα έλαβαν τήν αρχή τής ύπαρξής τους. Γιατί γιά τόν Χριστό, δηλαδή γιά τό μυστήριο κατά Χριστόν, όλοι οί αιώνες και όλα όσα περιέχουν έχουν λάβει τήν αρχή και τό τέλος του είναι τους».

Μιλούμε γιά ύπερουσιότητα, δηλαδή γιά μία δύσκολη θεολογική έννοια, ύψηλή και δυσπρόσιτη. Όσο όμως περισσότερο έμβαθύνουμε στό άληθινό νόημα τής έορτής των Χριστουγέννων, τόσο μεγαλύτερη θά είναι στήν πραγματικότητα ή Χάρις του Χριστού στή ζωή μας. Πολλές φορές δυστυχώς συμβαίνει νά έορτάζουμε τά Χριστούγεννα χωρίς τόν Χριστό. Άπολαμβάνουμε πλούσια γεύματα, επιδεικτικές διακοσμήσεις και όμορφα δώρα –πού κι αυτά βεβαίως έχουν τήν άξία τους, στόν βαθμό όμως πού δέν μάς άποσπούν από τό πραγματικό πρόσωπο αυτών των ήμερών, τόν γεννώμενο Χριστό. Δέν πρόκειται γιά κάποιον μεγάλο ήγέτη ή άναμορφωτή γεννήθηκε ό Θεός και Σωτήρας μας. Αυτά ήταν τά λόγια των άγγέλων προς τούς ανθρώπους εκείνη τή νύχτα: «Έτέχθη υμίν σήμερον σωτήρ, ός έστι Χριστός Κύριος» (Λουκ. β' 11).

Η ύπερουσιότητα έχει νά κάνει πρωτίστως μέ τό άνείπωτο μέγεθος τής αγάπης του Θεού. Μέσα στά διάφορα προβλήματα τής ζωής μας, τά όποια έχουν γίνει τόσο επίπονα στίς μέρες μας, αλλά δέν λείπουν ποτέ από καμμία εποχή, παίρνουμε ένθάρρυνση τόσο στόν

προσωπικό όσο και στόν κοινό μας αγώνα από τήν πεποίθηση ότι υπάρχει Ἐκεῖνος πού μᾶς ἀγάπησε καί μᾶς ἀποκάλυψε τήν ἀγάπη Του μέσα στήν ἱστορία. «Ὁ Θεός ἀγάπη ἐστίν», βεβαιώνει ὁ ἅγιος Ἀπόστολος καί Εὐαγγελιστής Ἰωάννης. Καί συνεχίζει: «Ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τόν Υἱόν Αὐτοῦ τόν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ Θεός εἰς τόν κόσμον ἵνα ζήσωμεν δι' Αὐτοῦ» (Α' Ἰω. 4, 8-9). «Τόσο πολύ ἀγάπησε ὁ Θεός τόν κόσμο, ὥστε μᾶς ἔδωσε τόν Υἱό Του τόν μονογενῆ, γιά νά μήν χαθεῖ ὅποιος πιστεύσει σ' Αὐτόν, ἀλλά νά ἔχει αἰώνια ζωή. Ὁ Θεός δέν ἔστειλε τόν Υἱό Του γιά νά καταδικάσει τόν κόσμο, ἀλλά γιά νά σωθεῖ ὁ κόσμος μέσω αὐτοῦ» (Ἰω. γ' 16-17). «Ἡ καταδίκη», γράφει ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης, «συνίσταται στό ἐξῆς: ὅτι τό φῶς ἔχει ἔρθει στόν κόσμο, ἀλλά οἱ ἄνθρωποι ἀγάπησαν περισσότερο τό σκοτάδι παρά τό φῶς, ἐπειδή τά ἔργα τους ἦταν πονηρά. Ὅποιος κάνει τό κακό μισεῖ τό φῶς καί δέν ἔρχεται στό φῶς, γιά νά μή γίνουν φανερά τά ἔργα του· ὅποιος ὅμως ἀκολουθεῖ τήν ἀλήθεια ἔρχεται στό φῶς, γιά νά γίνει φανερό ὅτι τά ἔργα του ἔχουν γίνει σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ» (Ἰω. γ' 19-21).

Ὁ Χριστός γεννιέται στίς καρδιές μας μόνο ὅταν τά εἰδῶλα καί οἱ ἄλλοι μύθοι καταρρεύσουν. Γι' αὐτό καί ὁ Ἰδιος εἶπε ὅτι ὁ Θεός δέν μπορεῖ νά κατοικήσει σέ ὅσους διχάζονται μεταξύ δύο κυρίων. Γιορτάζουμε πάντα Χριστούγεννα, ὅταν στή ζωή μας βιώσουμε μέ καθαρή καρδιά τό μυστήριο τῆς ἐνανθρωπήσεως, δηλαδή τήν ἐμπειρία ὅτι ὁ Θεός μᾶς εἶναι οἰκεῖος καί ἀδελφός. Ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ σημαίνει τήν ἀνώτερη καταξίωση τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, καθὼς αὕτη ἐνώθηκε μέ τή θεία φύση. Μέ αὐτόν τόν τρόπο, τό θνητό καί κτιστό σῶμα μας, πού ζεῖ μέσ στίς ἁμαρτίες, κρίθηκε ἄξιο νά μεταλάβει θείων ἐνεργειῶν. Σέ αὐτή τή δωρεά ἀναφέρεται ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγοντας: «Γνωρίζετε τήν χάρη τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπειδή γιά σᾶς ἔγινε φτωχός ἐνώ ἦταν πλούσιος, γιά νά πλουτίσετε σεις μέ τήν φτώχεια του» (Β' Κορ. η' 9).

Τό μυστήριο τῆς σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου εἶναι καί μυστήριο ταπεινώσεως. Ἡ ἐπίγεια ζωή τοῦ Χριστοῦ συγκεφαλαιώνεται στήν κένωση, στήν πτωχεία – ξεκινᾷ καί καταλήγει στήν ἄκρα ταπείνωση. Γιατί, τί εἶναι εὐτελέστερο ἀπό τό νά γεννηθεῖ κανεῖς σέ ἀπλό κατάλυμα γιά ζῶα; Το φτωχικό σπήλαιο κι ἡ φάτνη, περί τῶν ὁποίων μᾶς ὁμιλοῦν τά ἱερά κείμενα καί τά ὁποῖα εἰκονίζονται καί στήν εἰκόνα τῆς Γεννήσεως, εἶναι ὅλα δείγματα τῆς κενώσεως τῆς θεότητος, τῆς ὀλοκληρωτικῆς συγκαταβάσεως Ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος, ἀόρατος καί

ἀπλησίαστος κατά τήν θεότητά Του, γίνεται ὁρατός κατά τήν ἀνθρώπινη φύση Του, γεννᾶται ἐντός τοῦ σπηλαίου καί ἀφήνεται νά τυλιχθεῖ σέ σπάργανα, πού προτυπώνουν καί τόν θάνατό Του, τόν τάφο Του, ἀπό τόν ὁποῖον, ὅπως μέσα ἀπό τήν φάτνη, θά ἀνατεῖλει ξανά ὁ Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης καί θά ξεχειλίσει ἡ Πηγὴ τῆς Ζωῆς.

Ὅπως τό σπήλαιο τῆς Γεννήσεως, ἡ Ἐκκλησία γίνεται τό ἁγιασμένο κατοικητήριο τοῦ Θεοῦ. Εἶναι τόπος συναντήσεως Θεοῦ καί ἀνθρώπων. Δί' αὐτῆς ἀποκαλύπτεται στόν κόσμον «ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ» καί δι' αὐτῆς ἅπαντα τά ἔθνη καθίστανται «συγκληρονόμα καί σύσσωμα καί συμμετοχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου» (Ἐφεσ. γ', 6). Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ «κατοικεῖ πᾶν τό πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς» (Κολ. β', 9). Ἡ μεγαλύτερη πρός ἐμᾶς εὐεργεσία καί συγκατάβαση τοῦ Θεοῦ εἶναι ὅτι μᾶς ἀξίωσε νά γεννηθοῦμε στήν ἀγκαλιά τῆς Ἁγίας μας Ἐκκλησίας. Στό ἐκκλησιαστικό σῶμα καταλύεται ἡ φθορά καί ἡ ταπεινή μας φύση ὑψώνεται ὡς Ἐκεῖνον. Στήν Ἐκκλησία μας νικῶνται ὅλες οἱ δυνάμεις τοῦ κακοῦ πού συνθλίβουν τό ἀνθρώπινο πρόσωπο, καί ὁ πιστός καθίσταται μέτοχος τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς προσωπικῆς του ἐλευθερίας καί τῆς Χάριτος Αὐτοῦ. Μέ τά λόγια τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, διὰ τῆς Ἐκκλησίας «ἦλθεν ἡ τῆς ζωῆς βασιλεία» καί «γένονεν ἄλλη γέννησις, βίος ἕτερος, ἄλλο ζωῆς εἶδος, αὐτῆς τῆς φύσεως ἡμῶν μεταστοιχείωσις».

Στήν πνευματική σύγχυση καί σκληρότητα τῶν σημερινῶν καιρῶν, ἡ ψυχὴ μας βρίσκει στήριγμα στήν ἐλπίδα, τήν προσδοκία καί τήν πίστη, γιατί φωτίζεται ἀπό τόν Ἥλιο τῆς Δικαιοσύνης, τόν Χριστό. Ὁ Ὑπερούσιος τίκτεται, Χριστός γεννᾶται, καί ἰδού ἔστι μεθ' ἡμῶν «πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος».

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ 2013

Μέ πατρικές εὐχές

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

+ Ο ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ ΜΑΡΚΟΣ

Ἐγκύκλιος Χριστουγέννων

1969

τοῦ Μητροπολίτου Χαλκίδος ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΕΛΕΝΤΗ

*

Ἀδελφοί μου,

Ἡ «Μητρόπολις τῶν ἑορτῶν», ὅπως ὀνομάζει τὰ Χριστουγεννα ὁ Ἱ. Χρυσόστομος, ἔφτασε. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι δίδει ἀφορμὴν γιὰ πολλοὺς εὐσεβεῖς στοχασμοὺς καὶ παρακινεῖ εἰς μία σοβαρὴ ἀντιμετώπισι ποικίλων φλεγόντων θεμάτων. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἐπιθυμῶ νὰ ἐλκύσῃ ἰδιαίτερα τὴν προσοχή μας σήμερα εἶναι ἡ ἀγία Οἰκογένεια. Καθὼς ἀντικρύζομε τὸ Θεῖο Βρέφος στὴν ἀγκαλιά τῆς Παναγίας Μητέρας καὶ τὸν Γέροντα προστάτη Ἰωσήφ νὰ στέκεται διακριτικὰ δίπλα στὴ Φάτνη, ἔρχεται στὸ νοῦ μας τί εὐλογία Θεοῦ εἶναι ἡ ἀγαπημένη οἰκογένεια καὶ τί καῦμός ἀβάσταχτος εἶναι τὸ κλονισμένο καὶ διαλυμένο σπίτι.

Ἡ σύγχρονος οἰκογένεια εἶναι ἓνα θέμα κατεπεῖγον. Κάθε στιγμή βλέπομε καὶ διαπιστώνομε ὅτι ἡ σημερινὴ οἰκογένεια κλονίζεται στὴ βάσι τῆς. Φτάνει κανεὶς νὰ παρακολουθήσῃ τίς περιγραφές τῶν ἐφημερίδων, τὰ πρακτικὰ τῶν δικαστηρίων. Νὰ ἀκούσῃ τίς γνῶμες τῶν ἰατρῶν καὶ τῶν κοινωνιολόγων, νὰ διαβάσῃ τίς ὑποθέσεις τῶν θεατρικῶν καὶ κινηματογραφικῶν ἔργων καὶ πολλὰ ἄλλα βιβλία λογοτεχνικὰ καὶ μὴ, γιὰ νὰ ἀντιληφθῇ πὺ βαδίζει τὸ σύγχρονο σπίτι.

Ὁ ἱερός ναὸς τῆς οἰκογενείας σείεται ἀπὸ ἓνα δαιμονικὸ σίφωνα πὺ θέλει νὰ τὸν σαρώσῃ. Καταιγιστικὲς ἐπιθέσεις ἀλλὰ καὶ καμουφλαρισμένες νάρκες κλονίζουν ἐπικίνδυνα τὸ οἰκοδόμημα.

Ὁ γάμος γιὰ πολλοὺς εἶναι ἓνα κοσμικὸ γεγονός ἢ ἓνας ἐμπορικὸς συνεταιρισμὸς καὶ γιὰ ἄλλους ἓνα συναισθηματικὸ περιστατικὸ ἢ ἓνα τυπικὸ καθῆκον. Συνάπτεται χωρὶς τὸν Χριστόν, γι' αὐτὸ ἔχομε καὶ τοὺς ἀστρονομικοὺς ἀριθμοὺς τῶν κατ' ἔτος διαζυγίων, ὅπως ἐπίσης καὶ τίς «οὐρές» ἔξω ἀπὸ τὸ πρωτοδικεῖον...

Ὁ Γάμος εἶναι ἓνα μυστήριον μέ τὴν θρησκευτικὴν ἔννοια. Δέν εἶναι δηλαδὴ ἓνας ἀπλὸς θεσμὸς, δέν εἶναι μιὰ γήινη πράξις, δέν εἶναι μιὰ οἰκονομικὴ συναλλαγὴ, οὔτε πάλι ἓνα ρωμαντικὸ εἰδύλλιο.

Είναι ένα ιερό Μυστήριο. Είναι μία θεοσύστατη λειτουργική πράξις της Εκκλησίας του Χριστού που μεταγγίζει τη λύτρωσι καί χάρι του Γολγοθά. Γι' αυτό ο Γάμος λαμβάνει χώραν μέσα στο Ναό του Θεού, εμπρός στο ιερό Βήμα, όπου ο άνδρας καί η γυναίκα στέκονται ενώπιον τών εικόνων του Χριστού καί της Θεοτόκου. Αξιοπρόσεκτα είναι ακόμη καί τά ιερά σύμβολα που πλαισιώνουν τήν ὅλην τελετουργία. Οί λαμπάδες που συμβολίζουν τήν οικογενειακή ἀγάπη, που πρέπει νά ὑπάρχη μέσα στήν οικογένεια, ὅπως ἐπίσης καί τίς «φλόγες του πυρός», ἀφοῦ τό σπίτι ὀφείλει νά γίνῃ κατοικητήριο του Ἁγίου Πνεύματος. Καί τά δακτυλίδια, που ἐκφράζουν τήν ἔνωσι τών συζύγων. Ὅπως ὁ χρυσός κύκλος του δακτυλίου εἶναι χωρίς ἀρχήν καί τέλος, ἔτσι πρέπει νά εἶναι ἔνωμένοι οί σύζυγοι. Ἐπίσης τό δακτυλίδι εἶναι σύμβολον τῆς ἐξουσίας. Οί νεόνυμφοι δέν ὀρίζουν πλέον τόν ἑαυτόν τους, ἀλλά παραδίδουν ἀμοιβαίως τήν ἐξουσίαν ὁ ἕνας στόν ἄλλον. Καί τό κοινόν ποτήριον θυμίζει ὅτι στό ἐξῆς οί σύζυγοι θά πίνουν ἀπό τό ἴδιο ποτήριον τήν χαράν καί τās θλίψεις των. Ὅλα θά τά μοιράζονται, εἴτε εὐχάριστα εἶναι αὐτά, εἴτε δυσάρεστα.

Ἄξιο προσοχῆς εἶναι ακόμη ὅτι στίς σχετικές εὐχές μνημονεύονται σάν παραδείγματα πρὸς μίμησιν τά δύο ἐκεῖνα ζευγάρια του Ἰωακείμ καί τῆς Ἄννης, του Ζαχαρίου καί τῆς Ἐλισάβετ, που ἔδωσαν στόν κόσμον τίς ἀγνότερες μορφές: τήν Παναγία καί τόν Πρόδρομο. Ἄς θυμηθοῦμε ακόμη ὅτι ὁ Γάμος παλαιά ἐγένετο κατὰ τήν ὥραν τῆς θείας Λειτουργίας καί ἐκοινωνοῦσαν ἀπό τό Ἅγιον Ποτήριον οί σύζυγοι. Δηλαδή τό νέο φυτό τῆς οικογενείας ἐποτίζετο μέ τό Πανάχραντον Αἷμα του Κυρίου Ἰησοῦ. Ἔτσι ἡ ἱερουργία του Γάμου εἶναι μία μετάγγισις Αἵματος λυτρωτικοῦ καί Χάριτος ζωοποιοῦ.

Γιά νά πραγματοποιηθῇ λοιπόν ὁ ἄθλος τῆς πραγματικῆς ἔνωσεως ἑνός ἀνδρός καί μιᾶς γυναικός, ἡ ὑπερφυσική αὐτή ἐνότης, δύο ψυχές καί δύο σώματα νά γίνουν μία ὕπαρξις, χρειάζεται ὁ οὐράνιος μοχλός που εἶναι τό «ἐν Χριστῷ». Τό θαῦμα τῆς ἀμοιβαίας ἀλληλοπεριχωρήσεως, τῆς πραγματικῆς συναντήσεως καί τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης μόνο ὁ Σαρκωθείς Θεός τό πραγματοποιεῖ. Μόνον μέ τά καύσιμα μιᾶς ἀκραδάντου πίστεως στόν Ἐμμανουήλ καί μιᾶς ζωῆς χριστιανικῆς, μπορεῖ νά ἐπιτύχη τό ἄλμα που λέγεται Γάμος

καί οικογένεια. Ὁ Λυτρωτής δέν εἶναι μόνο τό πρότυπο καί τό ὑπόδειγμα τῆς συζυγικῆς ἀγάπης, ἀλλά καί τό θεμέλιο καί τό ἔδαφος πάνω στό ὁποῖο θά βλαστήσῃ ὁ συζυγικός βίος. Εἶναι ὁ δεσμός καί ὁ κρῖκος καί τό δακτυλίδι πού χαλκεύει τή συζυγική ἐνότητα. Ὁ Χριστός εἶναι ἡ ἀτμόσφαιρα, πού ἂν δέν τόν ἀναπνέουν, δέν μποροῦν νά ζήσουν καί νά προχωρήσουν οἱ σύζυγοι καί τά μέλη τῆς οικογενείας γενικώτερα. Ἄς ξυπνήσωμε πρῖν εἶναι πολύ ἀργά.

Μέχρις ὅτου ἀποφασίσουν ὅλοι οἱ γονεῖς νά βάλουν ἀρχηγό τους τόν Νεογέννητο Βασιλέα, οἱ ἐχθροί τοῦ γάμου: ἀνοικτή ζωή, πολυτέλεια, μόδα, διαζύγιον κλπ. θά δημιουργοῦν ἕνα πλῆθος θυμάτων.

.....
Ὁ Σωτήρ τοῦ Κόσμου νά χαρίζη τήν εἰρήνην καί τήν Χάριν Του εἰς ὅλους σας καί τās εὐλογημένας οικογενείας Σας.

Μετ' εὐχῶν

Ὁ Χαλκίδος ΝΙΚΟΛΑΟΣ

20 Δεκεμβρίου 1969

* * *

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΦΥΛΛΟ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟ ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ
κ. ΜΑΡΚΟΥ

- Ἐκδότης: Η ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ.
- Ἀπευθύνεσθε: «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» - Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν - Κων. Ἀμάντου 24, Τ.Κ. 82100 - ΧΙΟΣ.
- Ἡ «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» διανέμεται δωρεάν.
- Δεκτές αὐτοπροαίρετες δωρεές ἀναγνωστῶν, ὑπέρ τοῦ κατηχητικοῦ καί φιλανθρωπικοῦ ἔργου.

Βασικές αρχές τῆς πνευματικῆς ζωῆς

Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

*

*Τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Καλλιστράτου Λυράκη
τ. Τεροκήρυκος Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.*

Β'

Ἡ ἀγιότης τῆς ζωῆς τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου καθιστᾶ τὴ διάνοιά του ἱκανή νά δεσμεύει τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, ὥστε ὄχι μόνο νά ἐρμηνεύει ὀρθά τὸν ἀγιογραφικὸ λόγον τοῦ ἀπ. Παύλου, ἀλλὰ καί ὡς ἄριστος παιδαγωγὸς νά ἐνισχύει τοὺς πιστοὺς στὸν ἀγώνα πού διεξάγουν ἐναντίον τοῦ διαβόλου. Ἐπιτυγχάνει δὲ ὁ ἱερός Πατήρ τὴν τόνωση τοῦ ἀγωνιστικοῦ φρονήματος τῶν πιστῶν μέ τὴν ἀκόλουθη ἀποκάλυψη τῆς βαθύτερης αἰτίας γιὰ τὴν ὁποία μανιακὰ μάχονται οἱ δαίμονες τοὺς πιστοὺς. Σημειώνει σχετικὰ ὁ ἱερός Χρυσόστομος:

«Ἀφοῦ τοὺς προέτρεψε ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς μάχης, στό ἐξῆς τοὺς διεγείρει μέ τὰ ἔπαθλα, πού εἶναι γι' αὐτοὺς. Τί λοιπὸν συμβαίνει; Ἀφοῦ εἶπε ὅτι οἱ ἐχθροὶ μας εἶναι δυνατοί, προσέθεσε ὅτι μᾶς στεροῦν μεγάλα ἀγαθὰ. Ποιὰ εἶναι αὐτὰ; Ἡ μάχη βρίσκεται στοὺς οὐρανοὺς. Ὁ ἀγώνας δέν εἶναι γιὰ χρήματα, οὔτε γιὰ δόξα, ἀλλὰ περὶ δουλείας. Ὅστε ἡ ἐχθρα γίνεται ἀδιάλλακτη. Ἡ φιλονικεῖα καὶ ἡ μάχη εἶναι σφοδρότερη, ὅταν γίνεται γιὰ μεγάλα ἔργα. Διότι τὸ «ἐν τοῖς ἐπουρανίοις», τίθεται ἀντὶ τοῦ «ὑπὲρ τῶν ἐπουρανίων». Ὅχι γιὰ νά λάβουν αὐτοὶ κάποιο ἔπαθλο, ἐπειδὴ μᾶς νίκησαν, ἀλλὰ γιὰ νά τὸ στερήσουν ἀπὸ μᾶς, ὡς ἐάν ἔλεγε ἡ συνθήκη ἐξαρτᾶται ἐντελῶς ἀπὸ κάτι, τὸ «ἐν» σημαίνει «ὑπὲρ», καὶ τὸ «ἐν» σημαίνει «διά».

Πρόσεχε πῶς μᾶς διεγείρει ἡ δύναμη τοῦ ἐχθροῦ καὶ μᾶς κάνει νά εἴμαστε προσεκτικοὶ ἢ γνώση ὅτι ὁ κίνδυνος καὶ ἡ νίκη εἶναι γιὰ τὰ μεγάλα ἀγαθὰ, διότι πασχίζει νά μᾶς ἐκδιώξει ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ποιές ἀρχές λέει καὶ ἐξουσίες καὶ κοσμοκράτορες τοῦ σκότους πού ἐπικρατεῖ στὸν αἰῶνα αὐτόν; Ποιοῦ σκότους; Μήπως τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας; Καθόλου, ἀλλὰ τὸ σκοτάδι τῆς πονηρίας. Γιατί εἴμαστε, λέει, κάποτε σκοτάδι, ἔτσι λέει τὴν πονηρία, πού ἐπικρατεῖ στήν παρούσα ζωὴ. Διότι δέν θά ἔχει πιά χώρα, οὔτε στὸν οὐρανό, οὔτε στὸν

αἰῶνα(...)' «πρός τίς ἀρχές, πρὸς τίς ἐξουσίες, πρὸς τὰ πνευματικά ὄντα», λέει, «πού εἶναι γεμᾶτα πονηρία καὶ κατοικοῦν στὰ ἐπουράνια». Ἀρχές καὶ ἐξουσίες, λέει, ὅπως ἀκριβῶς καὶ στὰ ἐπουράνια ὑπάρχουν θρόνοι, κυριότητες, ἀρχές, ἐξουσίες. «Διὰ τοῦτο», λέει, «ἀναλάβετε τὴν πανοπλία τοῦ Θεοῦ, γιὰ νά δυνηθεῖτε νά ἀντισταθεῖτε κατὰ τὴν πονηρὴ ἡμέρα καὶ ἀφοῦ ἐκτελέσετε ἐντελῶς ὅλα τὰ καθήκοντά σας, νά σταθεῖτε στὴ θέση σας». ¹

Καὶ ἐξακολουθεῖ νά ἐνθαρρύνει τοὺς πιστοὺς. Καὶ ἐξακολουθεῖ νά ἐνθαρρύνει τοὺς πιστοὺς ὁ ἱερός Χρυσόστομος σ'αὐτόν τόν πνευματικὸ ἀγῶνα, διότι, ὅπως γράφει, ἔχοντες οἱ πιστοὶ τὴ θεϊκὴ συμμαχία, κατέχουν ὄπλα πνευματικά, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερα ἀπὸ τὰ ὄπλα τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Σημειώνει ὁ ἱερός Πατήρ: «Λοιπόν, ἄς ἐμπλακοῦμε στοὺς ἀγῶνες, διότι τὰ ὄπλα μὲ τὰ ὁποῖα μᾶς ὅπλισε εἶναι λαμπρότερα ἀπὸ κάθε χρυσό, ἰσχυρότερα ἀπὸ κάθε διαμάντι, θερμότερα καὶ σφοδρότερα

¹. « Προτρέψας ἀπὸ τοῦ εἶδους τῆς μάχης, λοιπόν καὶ ἀπὸ τῶν ἐπάθλων τῶν κειμένων αὐτοὺς διαγείρει. Τί γάρ; Εἰπὼν ὅτι σφοδροὶ οἱ ἐχθροί, ἐπήγαγεν ὅτι, καὶ μεγάλα ἡμᾶς ἀποστεροῦσι. Ποῖα; Ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἡ μάχη κεῖται ὄχι περὶ χρημάτων, οὐ περὶ δόξης, ἀλλ' ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ ὁ ἀγών. Ὡστε ἀκατάληκτος ἡ ἐχθρα γίνεται. Σφοδρότερα ἡ φιλονεικία καὶ ἡ μάχη, ὅταν ὑπὲρ μεγάλων ᾗ. Τό γάρ «ἐν τοῖς ἐπουρανίοις» ἀντὶ τοῦ, ὑπὲρ τῶν ἐπουρανίων, ἐστὶν ὄχι ἵνα αὐτοὶ τινος τύχῳσιν νικήσαντες, ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς ἀποστερήσωσιν ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν ἡ συνθήκη ἐν τινι κεῖται, τό «ἐν», «ὑπὲρ» ἐστὶ, καὶ τό «ἐν», «διὰ» ἐστὶν».

«Ὅρα πῶς ἡμᾶς διεγείρει ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ, καὶ νήφειν ποιεῖ, τό εἰδέναί ὑπὲρ μεγάλων ὄντα τόν κίνδυνον, καὶ ὑπὲρ μεγάλων νίκην τὸ γάρ οὐρανοῦ ἡμᾶς ἐκβαλλεῖν σπουδάζει. Ἀρχάς τίνας φησι καὶ ἐξουσίας καὶ κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου; Ποίου σκότους; Ἄρα τῆς νυκτός; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ τῆς πονηρίας. Ἥμεν γάρ, φησί, σκότος ποτέ, οὕτω τὴν πονηρίαν λέγων τὴν ἐν τῷ παρόντι βίῳ. Οὐ γάρ οὐδέ περαιτέρω χώραν, οὐκ ἐν οὐρανῷ, οὐκ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα αἰῶνι (...). «Πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τὰ πνευματικά ὄντα», φησὶν, «τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις». Ἀρχάς καὶ ἐξουσίας φησί, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπουρανίων εἰσὶ θρόνοι, κυριότητες, ἀρχαί, ἐξουσίαι. «Διὰ τοῦτο» φησὶν, «ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στήναι» (Ἐφεσ. ΣΤ' 13) (Ε.Π.Ε. 21, 282 – 286).

ἀπό κάθε φωτιά, ἐλαφρότερα ἀπὸ τὸν ἀέρα. Δέν φέρει βάρους στὰ γόνατα ἢ φύση τῶν ὄπλων αὐτῶν, ἀλλὰ ἀναπτερόνει τὰ μέλη καὶ ψηλά ἀνυψώνει· καὶ ἂν στὸν οὐρανὸ θελήσεις νὰ πετάξεις μέ αὐτὰ τὰ ὄπλα, τίποτε δέν σέ ἐμποδίζει. Διότι νέα εἶναι ἡ οὐσία τῶν ὄπλων αὐτῶν, ἐπειδὴ νέο εἶναι τὸ εἶδος τῆς μάχης αὐτῆς. Ἐνῶ εἶμαι ἄνθρωπος, ὑποχρεοῦμαι νὰ ἀγωνίζομαι ἐναντίον τῶν δαιμόνων· ἐνῶ φέρω σῶμα, πρὸς ἀσώματες δυνάμεις παλεύω. Γι'αὐτό, τὸν θώρακά μου τὸν κατασκεύασε ὁ Θεὸς ὄχι ἀπὸ σίδηρο, ἀλλὰ ἀπὸ ἀρετὴ· γι'αὐτό τὴν περικεφαλαία δέν μοῦ τὴν ἔκανε ἀπὸ χαλκὸ, ἀλλὰ ἀπὸ πίστη. Ἔχω καὶ μαχαίρι ἀκονισμένο, τὸν λόγο τοῦ Πνεύματος. Ἐκεῖνος (ὁ διάβολος) ρίχνει βέλη ἐναντίον μου, ἐγὼ ὁμως ἔχω μαχαίρι. Ἐκεῖνος εἶναι τοξότης, ἐγὼ εἶμαι ὀπλίτης. Μάθε καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὴν ἐνέργειά του· ὁ τοξότης, δέν τολμᾷ κοντὰ νὰ ἔλθει, ἀλλὰ ἀπὸ μακριὰ κτυπᾷ μέ τὰ βέλη». ²

Πόσο παραστατικός, σαφῆς καὶ ἐνθαρρυντικός εἶναι ὁ λόγος τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου!

Ἀλλὰ θά συνεχίσουμε στὸ ἐπόμενο ἄρθρο.

² . «Οὐκοῦν θαρροῦντες ἀποδυσώμεθα πρὸς τὰ παλαισμάτα· καὶ γὰρ ὄπλα ἡμῖν περιέλαβε χρυσοῦ παντός στιλπνότερα, ἀδάμαντος παντός ἰσχυρότερα, πυρός παντός θερμότερα καὶ σφοδρότερα, ἀέρος παντός κουφότερα. Οὐδέ γὰρ βαρύνει τὰ γόνατα τῶν ὄπλων τούτων ἢ φύσις, ἀλλ' ἀναπτερεῖ τὰ μέλη, καὶ μετεωρίζει, κἄν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναπτήναι βουληθῆς μετὰ τῶν ὄπλων τούτων, τὸ κωλύον οὐδέν. Καινὴ γὰρ τῶν ὄπλων ἢ φύσις, ἐπειδὴ καὶ καινὸς τῆς μάχης ταύτης ὁ τρόπος· ἄνθρωπος γὰρ ὢν δαίμοσι πηκτεύειν ἀναγκάζομαι, σάρκα περικείμενος πρὸς ἀσώματους δυνάμεις παλαιῶ. Διὰ τοῦτό μοι τὸν θώρακα οὐκ ἀπὸ σιδήρου, ἀλλὰ ἀπὸ δικαιοσύνης ἐποίησεν ὁ Θεός· διὰ τοῦτό μοι τὸν θυρεὸν οὐκ ἀπὸ χαλκοῦ, ἀλλ' ἀπὸ πίστεως κατεσκεύασεν. Ἔχω καὶ μάχαιραν ἠκονισμένην, τὸ τοῦ πνεύματος ῥῆμα. Ἐκεῖνος ἀφήσει βέλη κατ' ἐμοῦ, ἔχω μάχαιραν ἐγὼ· ἐκεῖνος τοξότης ἐστίν, ἐγὼ ὀπλίτης εἰμί. Μάθε καὶ ἀπὸ τούτου τὴν διάνοιαν ἐκείνου· ὁ τοξότης ἐγγὺς ἐλθεῖν οὐ τολμᾷ, ἀλλὰ πόρρωθεν βάλλει» (Ε.Π.Ε. 21, 282 - 286).

Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΕΡΕΩΝ

*Τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Χριστοφόρου Κολοκυθᾶ,
Ἡγουμένου Ἱερᾶς Μονῆς Μεταμορφώσεως Σωτῆρος Καμμένων Βούρλων.*

Β'

Ἔχω τὴν γνώμη ὅτι γιὰ μιά πραγματικὴ καὶ οὐσιαστικὴ μετάνοια τοῦ Κληρικοῦ, παντός βαθμοῦ, εἶναι ἀναγκαία ἡ αὐτοεξέταση καὶ ἡ αὐτογνωσία του. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ δὲν δύναμαι νὰ ἀναφερθῶ σὲ ἐρωτήματα πρὸς τὸν μετανοοῦντα Κληρικόν, ἀλλὰ νὰ θέσω στὸν ἑαυτὸ μου προβληματισμούς καὶ ἐρωτήματα. Ὁμολογῶ μάλιστα ὅτι κατόπιν τούτων μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ ἐπανατοποθετηθῶ πληρέστερα κατὰ τίς ἐξαγορεύσεις μου. Ἐρωτῶ τὸν ἑαυτὸ μου μὲ ἀγωνία ψυχῆς.

- Κάθε πότε αὐτοεξετάζω τὸν ἑαυτὸ μου γιὰ νὰ διαπιστώσω πότε καὶ μὲ ποιὸ τρόπο φροντίζω τὴν ἐσωτερικὴ πνευματικὴ ποιότητά του;

- Ἡ προσπάθεια αὐτογνωσίας μου εἶναι σχολαστικὴ καὶ εἰλικρινής;

- Μήπως ἡ ἀπαιτούμενη προσοχὴ μου στό νὰ ἐργάζομαι τίς ἀρετές, πού ὁ Θεὸς μᾶς δίδαξε, εἶναι ἀμελής ἢ καὶ ἀνύπαρκτη;

- Μήπως ἐνῶ δηλώνω ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεό, τοῦτο δὲν ἔχει τὴν πρώτη θέσι ἀγάπης καὶ τὰ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ὕλης μὲ διαφοροποιοῦν;

- Ἀδιαφορῶ γιὰ τίς γνώμες τοῦ κόσμου καὶ θέτω πάντοτε σὲ πρώτη θέσι τὸ νὰ πορεύομαι φροντίζοντας νὰ εἶμαι ἀρεστός στό Θεό μου;

- Ἀντιδρῶ γιὰ τίς ἐπιθέσεις ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ μου μὲ ψυχικὴ εἰρήνη, πραότητα καὶ ταπείνωσι καὶ ἀγωνίζομαι νὰ προβάλλεται τὸ ἀπόλυτο τῆς ἀληθείας τῆς πίστεώς μου;

- Πόσο πολὺ ἀναγνωρίζω καὶ προβάλλω τὴν ὀφειλόμενη εὐγνωμοσύνη μου γιὰ τίς δωρεές καὶ εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ;

- Πολεμῶ τούς πονηροὺς λογισμούς μου - κάθε εἶδους - γιὰ νὰ διατηρῶ καθαρὴ συνείδηση καὶ καρδιά;

- Ἡ προσευχὴ πού εἶναι συνομιλία μὲ τὸν Δημιουργό μου, ἀναπτύσσει τὸν πόθο καὶ τὴν ἀγωνία γιὰ νὰ ὀραματίζομαι τὸ ὕψος τοῦ «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε»;

- Προσεύχομαι, κατὰ τὴν ὑπόδειξι τοῦ Χριστοῦ, γιὰ ὅλους τούς ἀνθρώπους, γιὰ ὅλους τούς ἐνορίτες μου μέχρι καὶ γιὰ τούς ἐχθροὺς μου;

- Οί ἐπιθυμίες, ἐπιδιώξεις καί στόχοι μου εἶναι σύμφωνες μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ μου;

- Ἀποτελεῖ πρῶτο μου μέλημα ἡ προσπάθεια γιά τήν πνευματική μου βελτίωσι, τήν διάστασί μου ἀπό τό κακό ὥστε νά ἐλπίζω στήν τελειότητα;

- Ὅταν προσεύχομαι μήπως αἰτῶ ὑποκειμενικά πράγματα, ἐνῶ δέν ζητῶ πρῶτα καί κύρια τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ;

- Πόσες φορές συγκλονίζομαι γιά τίς πτώσεις μου καί ἔκλαψα γι' αὐτές;

- Ἐνῶ, ὄντας Κληρικός, πρέπει νά διδάσκω τίς ἀλήθειες τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἐγώ δέν νομίζω ὅτι μελετῶ αὐτήν ὅσο πρέπει.

- Παράλληλα, μέ τήν μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, μελετῶ τούς Ἁγίους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας γιά νά ἔχω λόγο σέ κάθε περίστασι ὑπέρ τῆς ἀληθείας;

- Μήπως ἡ προσευχή μου γίνεται τυπική, ἐπαγγελματική, ἄτονη, χωρίς κατάνυξι, νῆψι καί συγκίνησι;

- Μήπως ἀμελῶ ἢ δέν φροντίζω διαρκῶς τό χάρισμα τῆς ἱερωσύνης μου;

- Τό τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πρὸς τόν Τιμόθεον (Β' ἐπ. 1,6) «ὑπομνήσκω σοι, ἀναζωπυρεῖν τό χάρισμα ὃ ἐδόθη σοι διά τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου», μήπως τό ξεχνῶ καί τό «ἀναζωπυρεῖν» μέ εὐρίσκει ἀδιάφορο;

- Μήπως δέν ἀποφεύγω τήν ἀκηδία καί κινδυνεύω νά μετατραπῶ σέ ἐπαγγελματία;

- Μήπως συλλαμβάνω τόν ἑαυτό μου νά ἐπιτελεῖ τά ἱερατικά καθήκοντά του μηχανικά ἢ ψυχρά ἢ καί τό χειρότερο νά ἀποβλέπω μέσω αὐτῶν σέ ὕλικά ὀφέλη;

- Εἶναι ἱκανοποιητικός ὁ ζῆλος, ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ ἔντονη χαρά καί ἡ ἀνάπαυσις μου γιά τήν ἐκτέλεσι τῶν καθηκόντων μου;

- Μήπως δέν ἐτοιμάζομαι ἐπαρκῶς διά νά προσέρχομαι στήν τέλεσι τῆς Θείας Λειτουργίας, χωρίς τήν ἀκολουθία τῆς Θείας Μεταλήψεως, καί ἔτσι ἡ ἀνάγνωσι ὑπ' ἐμοῦ τῶν εὐχῶν δέν διαθέτει τήν ἀνάλογο συντριβή καί πίστι;

- Μήπως ἐπιτρέπω σέ λογισμούς μου νά δημιουργεῖται ἐντός μου ἡ ἰδέα ὅτι εἶμαι πάνω ἀπό τούς ἄλλους καί τυχόν τούς περιφρονῶ;

- Εκείνος ὁ λόγος τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιήλ (κεφ. 34) περί τῶν κακῶν ποιμένων πρέπει νά μέ συγκλονίζει καί νά καθίσταται ἀφορμή γιά ἐπανεντροχιασμό μου.

- Καταφρονῶ ὅσο πρέπει τούς ὁποιοσδήποτε λογισμούς μου, ἀκόμα καί διά θέματα πίστεως, καί δύναμαι νά ἐπαναλαμβάνω κατόπιν αὐτῆς τῆς καταφρονήσεως τό τοῦ ψαλμωδοῦ (37, 14) «ἐγώ δέ ὡσεὶ κωφός οὐκ ἤκουον καί ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τό στόμα αὐτοῦ;»

- Καί τώρα, μαζί μέ τόν Πρεσβύτερο Ἡσύχιο ἀπευθύνομαι, ὅπως καί ἐκεῖνος, στόν ἑαυτόν μου καί τόν ἐλέγχω μέ μιά δέσμη ἐρωτήσεων, ὅπως ἀναφέρονται στή Φιλοκαλία (τομ. 7, σελ. 38, ἐκδ. 1957) «Ὡ ταλαίπωρε ψυχῆ μου, εἰπέ μοι ἄρτι»:

- Ποῦ αἰ συνθῆκαι τοῦ βαπτίσματος; Ποῦ ἡ συνταγή τοῦ Χριστοῦ καί ἡ ἀποταγή τοῦ Σατανᾶ; Ποῦ ἡ φυλακή τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ; Ποῦ ἡ ὀλόκληρος μεάνοια; Ποῦ ἡ μίμησις τοῦ Χριστοῦ διά τῶν σωματικῶν τε καί ψυχικῶν ἀρετῶν; Ποῦ ὁ συντριμμός τῆς ψυχῆς, τό ἀκρότατον πένθος; Ποῦ ἡ πραότης; Ποῦ ἡ ἐλεημοσύνη; Ποῦ ἡ καθαρότης τῆς καρδιάς ἀπό τῶν πονηρῶν ἐννοιῶν; Ποῦ ἡ περιεκτική ἐγκράτεια; Ποῦ ἡ ὑπομονή; Ποῦ ἡ ἐν παντί εὐχαριστία; Ποῦ ἡ ἀδιάλειπτος προσευχή; Ποῦ ἡ μέριμνα τοῦ θανάτου; Ποῦ τά τῆς λύπης δάκρυα;

«Φεῦ ὁ ἐλεεινός! Τί ἄρ' εἰμί· τί δ' ἔσομαι; Ἀγγεῖον κοπρίας, κόγχη σαπρίας, δυσωδίας τε καί ἀηδίας καί βδελυγμίας φρικτῆς ἀνάμεστος· τυφλός, πτωχός, γυμνός καί ἀνάγκαις μυρίαῖς ὑποκείμενος ... ἡ ζωή μου, λέγω, ζωή ἐστίν εὐθραστος, εὐπτωτος ... ζωή ἀπατηλή καί σκιώδης, νεκροποιῶν παγίδων ἀνάπλευς ... Ἰδοῦ, Κύριε, ὅση ἡ ἀνθρώπου ἐστίν ἀθλιότης, ἐν ἧ ἐγώ διάγω καί οὐ πτοοῦμαι ... Ἐξαγορεύσω (Κύριε) τήν ἐμήν κακοδαιμονίαν καί οὐκ αἰσχυνθήσομαι ἐνώπιόν Σου ... βοήθησόν μοι ... ἐλθέ τό φῶς δι' οὐ βλέπω· ἐμφάνηθί μοι ἡ δόξα ἐν ἧ κατευφραίνομαι· ἐμφάνηθί μοι, Κύριε ὁ Θεός μου, ἡ ζωή μου, ἐν ἧ ζήσομαι! ». (Ἱεροῦ Ἀύγουστίνου, Κεκραγάριον, σελίς 104, ἐκδοσις 1824. Εἰς τό βιβλίον Β', κεφ. Β': περί τῆς ἀνθρώπου ἀσθενείας καί ἀθλιότητος).

- Ποῦ ἡ κατά Θεόν φρόνησις; Ποῦ ἡ σωφροσύνη; Ποῦ ἡ ἀνδρεία; Ποῦ ἡ ταπεινοφροσύνη; Ποῦ ἡ ἀπάθεια καί ἡ τελεία ἀγάπη;

(συνεχίζεται)

**ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ
ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 20^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ:
Η ΠΟΡΕΙΑ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ ¹**

*τῆς κ. Εὐτυχίας Βλυσίδου,
Προϊσταμένης τῆς Δευτεροβαθμίου Ἐκπαιδευσεως Π.Ε.Χίου.*

Οἱ λέξεις καί οἱ φράσεις «Ἑλλάδα», «Χίος», «Ὀκτώβριος 1912», «Βαλκανικοί Πόλεμοι», «11 Νοεμβρίου 1912» περικλείουν ὅλο τό νόημα τῆς σημερινῆς ἐπετείου, τῆς ἀπελευθέρωσης δηλ. τῆς Χίου καί τῆς ἐνσωμάτωσής της στόν ἔθνικό κορμό.

Οἱ Βαλκανικοί πόλεμοι, ὅμως, δέν ἦταν μόνο ἀπότοκο ἀκαρπων διπλωματικῶν ἐπαφῶν. Ἦταν ἡ ἀπόρροια διπλωματικῶν διαφωνιῶν ἢ καί συμφωνιῶν, οἱ ὁποῖες ἐξελίσσονταν παράλληλα πρός τά στρατιωτικά γεγονότα. Οἱ Βαλκανικοί πόλεμοι λειτούργησαν ὡς τό προανάκρουσμα τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Γιά τή χώρα μας ἦταν ἡ ἀπαρχή τῆς συμμετοχῆς της σέ πολεμικά γεγονότα μέ τελική κατάληξη τή Συνθήκη τῆς Λωζάννης, τό 1923.

Τήν τελευταία εἰκοσαετία τοῦ 19ου αἰώνα, καί, μάλιστα, μετά τή Συνθήκη τοῦ Βερολίνου (1878), νέες διεθνεῖς συνθήκες δημιουργήσαν τομή στόν εὐρωπαϊκό, τό βαλκανικό καί στόν ἑλληνικό χῶρο.

Ἡ μακροχρόνια οἰκονομική ὑφεση στήν Εὐρώπη.

Ἡ ἄνοδος στό διεθνές προσκήνιο νέων δυνάμεων τῆς Κεντρικῆς καί Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καί ἡ ἀνάπτυξη τῶν διεθνῶν ἀνταγωνισμῶν.

Ἡ καλπάζουσα σήψη τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ κρίση τῶν μηχανισμῶν ἐξάρτησης τῶν Βαλκανίων, εἰδικότερα, καί τῶν περιφερειακῶν χωρῶν, γενικότερα, ἀπό τή διεθνή ἀγορά.

¹ Ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα ὑπό τῆς κ. Εὐτυχίας Βλυσίδου Προϊσταμένης τῆς Δευτεροβαθμίου Ἐκπαιδευσεως Π.Ε.Χίου κατά τήν ἐπίσημον Δοξολογίαν τῆς 11^{ης} Νοεμβρίου 2013, ἐπί τῆ 101 ἐπετείῳ ἀπό τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Χίου ἀπό τόν τουρκικόν ζυγόν.

Ἡ ἀναδίπλωση τοῦ παροικιακοῦ ἑλληνισμοῦ καί ἡ σύμπτυξή του στοὺς χώρους γύρω ἀπὸ τὸ Αἰγαῖο.

Ἡ δυνατότητα ἀνάπτυξης ὀργανωμένης ἀστικῆς τάξης τόσο στὰ Βαλκάνια ὅσο καὶ στὸν ἑλλαδικὸν χῶρον.

Καί, συνακόλουθα, ἡ οἰκονομικὴ ὑποστήριξη καί ἡ ἰδεολογικὴ τεκμηρίωση τῶν ἀλυτρωτικῶν κινήματων στὴ Βαλκανικὴ Χερσόνησο. Ὅσον ἀφορᾷ στὰ καθ' ἡμᾶς, παραπέμπουμε στὸ Κρητικὸ καὶ στὸ Μακεδονικὸ Ζήτημα.

Ἀπὸ τὸ 1873 μέχρι καὶ τὸ 1900, οἱ ἰσχυρὲς εὐρωπαϊκὲς οἰκονομίαι, ἐνῶ κυριαρχοῦν στὴ διεθνή ἀγορά, ἀντιμετωπίζουν ὡστόσο ἀνυπέρβλητα δομικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ζητοῦν λύσεις πρὸς δύο κατευθύνσεις, τὴν ἀνάπτυξη τῆς πολιτικῆς τοῦ οἰκονομικοῦ ἀπομονωτισμοῦ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων στὶς μεταξὺ τους σχέσεις καὶ τὴν ἐπιθετικὴ πολιτικὴ πρὸς τίς ἀποικίες καί, γενικότερα, πρὸς τίς ἀσθενέστερες χῶρες. Ἡ νεοϊδρυθεῖσα γερμανικὴ αὐτοκρατορία, τὸ 1871, ὑπὸ τὸν «σιδηροῦν καγκελάριον» Βίσμαρκ ἀσφικτιᾷ στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη, καθὼς δὲν εἶναι ἀποικιακὴ δύναμη. Ἐνα χρόνο νωρίτερα ἔχει ὀλοκληρωθεῖ ἡ ἰταλικὴ ἐνότητα, μὲ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ρώμης, τὸ 1870 καὶ τρία χρόνια πρὶν, τὸ 1867 ἔχει ὀλοκληρωθεῖ ἡ ἀνασυγκρότησις τῆς αὐστριακῆς αὐτοκρατορίας σὲ δυαδικὴ μοναρχία. Κατὰ συνέπεια, ἡ Κεντρικὴ Εὐρώπη ἀναφαίνεται ὡς ὁ νέος ἰσχυρὸς γεωπολιτικὸς παράγοντας, ὁ ὁποῖος θὰ πρωταγωνιστήσῃ στὶς διπλωματικὲς ἐξελίξεις καὶ στὴν πρώτη παγκόσμια στρατιωτικὴ σύρραξη. Ἡ Ρωσία διανύει τὴν πρώτη φάση τῆς βιομηχανικῆς ἀνάπτυξίς της, μετὰ τὸ 1875, ἔχοντας πάντα στραμμένη τὴν προσοχὴ της στὴν Εὐρώπη. Θεωρεῖ τὰ Βαλκάνια δικὸν τῆς χῶρον καὶ προωθεῖ δυναμικὰ τὴν πολιτικὴν τοῦ Βαλκανικοῦ Πανσλαβισμού, ἐγκαθιστώντας ρώσους πρίγκιπες σὲ βαλκανικοὺς θρόνους (Ἀλέξανδρος Βάττενμπεργκ στὴ Βουλγαρία) ρωσίδες πριγκίπισσες ὡς βασιλικὲς συζύγους (ἡ βασίλισσα Ὀλγα στὴν Ἑλλάδα).

Στὴν καθ' ἡμᾶς Βαλκανικῇ, ἡ Συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου (1878)

δημιουργεῖ τὴ Μεγάλην Βουλγαρίαν, μίαν αὐτόνομον ἐπικράτειαν ποὺ ἐκτείνεται ἀπὸ τὸ Δούναβη μέχρι τὸ Αἰγαῖο, καί, τὰ τρία ἀνεξάρτητα κράτη τῆς Σερβίας, τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Ρουμανίας. Τρία χρόνια μετὰ, ἡ Συνθήκη τοῦ Βερολίνου (1881) περιορίζει τὴ Βουλγαρικὴ Ἡγεμονίαν στὰ ἐδάφη βόρεια τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Αἴμου, ἐπιστρέφει τὴν Ἀ. Μακεδονίαν καὶ τὴ Θράκην στὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ παραχωρεῖ στὴν Ἑλλάδα τὴν

Θεσσαλία καί τήν Ἄρτα. Ὁ διορθωτικός χαρακτήρας τῆς τελευταίας Συνθήκης ἀποδεικνύει τίς προθέσεις τῶν Μεγάλων Δυνάμεων νά δράσουν ἐξισορροπιστικά στή Χερσόνησο τῆς Ν.Α. Εὐρώπης, πρὶν ἀπό τήν ἔναρξη τῶν πολεμικῶν συγκρούσεων.

Σέ ἰδεολογικό ἐπίπεδο, στό βαλκανικό χῶρο διαμορφώνεται ἕνας «νέος ἐθνισμός», ὁ ὁποῖος, ὅσον ἀφορᾷ στήν Ἑλλάδα ἐνισχύεται ἀπό ἕνα ταχύτατο καί ἐντυπωσιακό ἐξελληνισμό στίς ἀνατολικές ἀκτές τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Τό φαινόμενο λειτουργεῖ ὡς ἀντίβαρο στόν ἀντίστοιχο ἀφελληνισμό στή Β. Βαλκανική καί στή Ν. Ρωσία, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε ἀποτέλεσμα τῆς διαμόρφωσης καί ἐνδυνάμωσης τῆς ἐγχώριας (Βουλγαρικῆς, Ρουμανικῆς καί Ρωσικῆς) ἀστικῆς τάξης. Οἱ μεταβολές αὐτές ἀπετέλεσαν τή νέα ἰδεολογική βάση τῆς πολιτικῆς τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Εἶναι γνωστό ὅτι ἡ «Μεγάλη Ἰδέα», ἀπό τήν ἴδρυση τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους συνιστᾷ τόν κεντρικό ἰδεολογικό ἄξονα τόσο τῆς ἐξωτερικῆς ὅσο καί τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς, ἐπικαλύπτοντας ὁποιοδήποτε ἄλλο ἰδεολογικό κίνημα, κοινωνικοῦ - προπάντων - χαρακτήρα. Κατά συνέπεια, ὁ νέος ἑλληνικός ἐθνισμός καθίσταται ἡ κινητήρια ἰδέα γιά τήν ἀστική ἀνάπτυξη καί τήν ἐθνική συσπείρωση τῶν Νεοελλήνων. Τά ὄριά της εἶναι σαφῆ καί καθορισμένα: Τό Αἰγαῖο Πέλαγος καί οἱ περὶ αὐτό χῶροι.

Ὁ πολιτικός πού κλήθηκε νά διαχειριστεῖ καί νά ἀξιοποιήσει τά αἰτήματα αὐτά εἶναι ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος.

Συγκέντρωσε στό πρόσωπό του τήν ὑποστήριξη τῆς Ἑλληνικῆς Διασποράς καί τήν ἐμπιστοσύνη τῆς ἐγχώριας ἀστικῆς τάξης.

Πέτυχε τήν συγκατάνευση τῆς ἐθνικῆς διανόησης.

Μέ τή διορατικότητα πού τόν διέκρινε ἀντιλήφθηκε ὅτι ὁ Γεώργιος ὁ Α' ἦταν τό σύμβολο τῆς ἐθνικῆς ἐνότητας, ἡ ὁποία τοῦ ἦταν ἀπαραίτητη

γιά τήν ἐπικείμενη ἀναπόφευκτη πολεμική σύρραξη στά βαλκανικά ἐδάφη. Γι' αὐτό τό λόγο δέν προχώρησε σέ πολιτειακή μεταβολή.

Ἰκανότατος γνώστης τοῦ λαβύρινθου τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας, πέτυχε νά συμπῆξει τήν Βαλκανική Συμμαχία ἐναντίον τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, διασφαλίζοντας σταθερούς συμμάχους, τούς Σέρβους, τούς Μαυροβούνιους καί τούς Ρουμάνους.

Γνώριζε ὅτι ὁ νέος ἑλληνικός ἐθνισμός ἔχει δύο μέτωπα: ἐκεῖνο τῆς ὑπό

διάλυση Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και τό άλλο, τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνικισμοῦ.

Μέχρι τήν ἐποχή τοῦ Βενιζέλου, ἡ Μεγάλη Ἰδέα προβλήθηκε ὡς ἡ προϋπόθεση τῆς ἀνάπτυξης τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Ὁ Βενιζέλος ἔθεσε ὡς προϋπόθεση τῆς πραγμάτωσης τῶν ὁραμάτων τῆς Μεγάλης Ἰδέας τόν ἐκσυγχρονισμό τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καί τήν ἀνάπτυξη τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

Ἐάν θά ἀποτυπώναμε τήν περίοδο 1880-1912 στά βασικά δομικά χαρακτηριστικά της, θά πρέπει νά κοιτάξουμε τά ἑξῆς: Σέ πολιτικό-οικονομικό-στρατιωτικό ἐπίπεδο: τό ψήφισμα τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου, τῆς 5ης Αὐγούστου 1909, τό ψήφισμα τῶν Ἐπαγγελματικῶν Σωματείων τῆς Ἀθήνας, τῆς 14ης Σεπτεμβρίου 1909, τό λόγο τοῦ Βενιζέλου στό Σύνταγμα, τό Σεπτέμβριο τοῦ 1910 καί τό Σύνταγμα τοῦ 1911. Σέ ἰδεολογικό ἐπίπεδο, τό ἔργο τοῦ Γιάννη Ψυχάρη «Τό Ταξίδι μου» (1888) καί τά ποιήματα τοῦ Κωστή Παλαμᾶ «Ὁ δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου» (1907), «Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ» (1910) καί «Πατέρες».

Μικρογραφία τῶν βαλκανικῶν πολέμων συνιστᾶ ὁ Μακεδονικός Ἀγώνας, στή διάρκεια τοῦ ὁποίου ἀποτυπώθηκαν οἱ κύριοι διεκδικητές τῶν μακεδονικῶν ἐδαφῶν. Ἡ Ἑλλάδα, ἡ Οθωμανική Αυτοκρατορία καί ἡ Βουλγαρία.

Αὐτές ἦταν οἱ συνθήκες κάτω ἀπό τίς ὁποῖες ἡ χώρα μας μπήκε στούς Βαλκανικούς Πολέμους. Τά κέρδη ἦταν πολλά: διπλασιάστηκαν τά ἐδάφη της, διπλασιάστηκε ὁ πληθυσμός της. Ἡ ἀκμαία οἰκονομικά ἑλληνική διασπορά ἐντάχθηκε σέ ἕνα ἔθνικό κέντρο, ἰκανό πλέον νά ὑπερασπιστεῖ τά συμφέροντά της. Καί ἐδῶ ἀνήκει ἡ χιακή ἀστική τάξη, ὁ τόπος, ἡ δικιά μάνα-γῆ. Ἡ Χίος. Στίς 11 τοῦ Νοέμβρη τοῦ 1912 ἤρθε ὁ ἐλευθερωτής ἑλληνικός στρατός καί στόλος καί στίς 20 Δεκεμβρίου 1912 παραδόθηκε στόν ἑλληνικό στρατό ἡ τουρκική φρουρά. Ἡ Χίος, ὅπως καί ὅλα τά νησιά τοῦ Αἰγαίου, θεσμικά, ὑπήχθη στό ἑλληνικό κράτος τήν 1η Φεβρουαρίου 1914, μέ τήν Διακοίνωση τῶν Πρεσβευτῶν τῶν μεγάλων Δυνάμεων. Ὅμως, ἀπό τό 1566, ἔτος κατάκτησης τοῦ νησιοῦ ἀπό τοὺς Ὀθωμανούς, ἡ Χίος πάντοτε ἀκολουθοῦσε τά πεπρωμένα τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους καί, ἀπό τό 1830, τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους.

* * *

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΑΪΠΟΥΣ ¹

του κ. Δημοκρίτου Ζερβάκη
Ταξιάρχου – Διοικητού τής 96 Α.Δ.Τ.Ε.

Σεβασμιώτατε,

Τιμούμε έφέτος τὰ 101 χρόνια από την άπελευθέρωση τής Χίου και την Μάχη του Αΐπους. Στο πλαίσιο του έορτασμού αυτού, πού μās υπενθυμίζει τις δυνατότητες του έλληνικού έθνους, αποτελεί ιδιαίτερη τιμή για μένα αλλά και για όλο τὸ προσωπικό τής Ταξιαρχίας, ή δυνατότητα νὰ σκιαγραφήσω τὸν ήρωικό αυτόν άγώνα.

Έχω ύποστηρίξει ότι οποιοδήποτε κατόρθωμα και άξιέπαινη πράξη χρωματίζεται ανάλογα με τὸ ιστορικό πλαίσιο στο οποίο πραγματοποιήθηκε. Η περίοδος πού προηγήθηκε τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων δημιούργησε τις προϋποθέσεις πού οδήγησαν τή Χώρα και τὸ Έθνος μας σὲ μία από τις δυσκολότερες αλλά και τις πιὸ ένδοξες σελίδες τής ιστορίας της. Τὸ άνέκαθεν ισχυρὸ έλληνικό φρόνημα άτσαλώθηκε μέσα από μια σειρά κρίσεων, μέσα από την ταπεινωτική ήττα του 1897, την συνεπακόλουθη χρεοκοπία και την έπιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Έλέγχου.

Δεκαπέντε έτη μετά τὸ άτιμωτικό 1897, ή μικρή τότε Έλλάς άποτελοῦσε μία ύπολογίσιμη βαλκανική δύναμη. Τὰ γεγονότα τής άπελευθέρωσης τής Χίου αλλά και ή Μάχη του Αΐπους πού τιμούμε σήμερα άναδεικνύουν όλα εκείνα τὰ χαρακτηριστικά πού οδήγησαν σὲ αυτό τὸ θαῦμα.

Τὸ πρωί τής 11^{ης} Νοεμβρίου 1912, μιās ήλιόλουστης Κυριακής, οί κάτοικοι τής Χίου έπρόκειτο νὰ παραστοῦν μάρτυρες ιστορικῶν γεγονότων. Κατὰ την ώρα τής πρωινής λειτουργίας, “άκριβῶς την ώρα πού έλέγετο ὁ Απόστολος” κατὰ τὸν αυτόπτη μάρτυρα Έμμανουήλ Ρωξάνα, φάνηκαν στὸν ὀρίζοντα πλοία του έλληνικού ναυτικού.

Οί χριστιανικοί πληθυσμοί ξεχύθηκαν στους δρόμους, μή θέλοντας νὰ χάσουν στιγμή από τὰ γεγονότα πού έπρόκειτο νὰ διαδραματιστοῦν. Η πολυπόθητη έλευθερία φαινόταν πια πολὺ κοντά.

¹ Όμιλία έκφωνηθείσα υπό του κ. Δημοκρίτου Ζερβάκη Ταξιάρχου – Διοικητού τής 96 Α.Δ.Τ.Ε. κατὰ την έπιμνημόσυνον Δέησιν υπέρ τῶν πεσόντων κατὰ την μάχην του Αΐπους τό 1912 εἰς τὸν Καθεδρικόν Γ. Ναόν Αγίου Γεωργίου Βροντάδου (17.11.2013).

Ὁ τότε Λοχίας Ἰωάννης Βορρὲς περιέγραψε τὴν ἱστορική ἀπόβαση ἢ ὅποια ἔγινε ὑπὸ τὰ πυρὰ τῶν Τούρκων: «Ὅσα ἀκολούθησαν ἔγιναν ἀστραπιαῖα. Θυμᾶμαι καλὰ πὼς δὲν κατέβηκα ἀλλὰ κατρακύλησα ἀπὸ τῆ σκάλα τοῦ πλοίου καὶ βρέθηκα μέσα στὴν πρώτη βάρκα γιὰ νὰ πατήσω πρῶτος τὸ γλυκὸ καὶ εὐλογημένο χῶμα τοῦ νησιοῦ καὶ νὰ φωνάξω χοροπηδῶντας «Γειὰ χαρὰ παιδιὰ» καὶ νὰ φιληθοῦμε μὲ δύο νέους ποὺ ἦταν κρυμμένοι μέσα στὰ βουρλα τῆς παραλίας καὶ μᾶς περίμεναν. Αὐτὰ ἔγιναν στὶς 2 τὸ ἀπόγευμα, 11 Νοεμβρίου 1912 καὶ εὐλογῶ τὸν Ὑψιστο ὅτι σὲ ἐμένα ἐπιφύλαξε τὴ μέγιστη τιμητικὴ αὐτὴ εὐνοια».

Ὅστόσο, ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι ἀγαθὸ ποὺ χαρίζεται. Ὁ Ζιχνὺ δὲν ἦταν σὲ καμία περίπτωση διατεθειμένος νὰ παραδώσει ἀμαχητὶ τὴν Χίο στὶς ἑλληνικὲς δυνάμεις.

Κατὰ τὶς 13 Νοεμβρίου τὰ ἑλληνικὰ σώματα ἀνασυγκροτήθηκαν καὶ συνέχισαν τὶς ἐπιθετικὲς ἐνέργειες. Ἰδιαίτερα σθεναρὴ ἦταν ἡ ἀντίσταση τῶν Τούρκων στὸ Αἶπος, τὸ ὅποιο χάρη στὶς προσπάθειες τοῦ Ζιχνὺ Μπέη εἶχε καταστεῖ ἰσχυρὴ ὄχυρὴ τοποθεσία. Οἱ πρῶτες προσπάθειες τῶν Ἑλλήνων νὰ ὑπερνικήσουν τὴν τουρκικὴ ἀντίσταση ἀπωθήθηκαν μὲ μεγάλες ἀπώλειες. Τὸ βράδυ τῆς 14^{ης} πρὸς τὴ 15^η Νοεμβρίου, ὁ Λοχαγὸς Ἀριστείδης Κουβέλης ἠγήθηκε αἰφνιδιαστικῆς ἐπίθεσης πρὸς τὶς τουρκικὲς θέσεις. Στὴν ἐπίθεση συμμετεῖχε καὶ ἄγημα πεζοναυτῶν, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ὑποπλοίαρχο Ἰωάννη Δεμέστιχα.

Ὁ αἰφνιδιασμὸς τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων ἦταν, ἀρχικά, ἐξαιρετικὰ ἐπιτυχής: «ὁ Γεώργιος Χωρέμης παραδίδει ὅτι οἱ Ἕλληνες στρατιῶτες τοῦ Δελαγραμμάτικα “ἐπρόφθασαν πολλοὺς τῶν Τούρκων ἐντὸς τῶν σκηνῶν των”. Ἀρχικὰ οἱ τουρκικὲς δυνάμεις ὑποχώρησαν ἀτάκτως. Ὁ Κουβέλης γνώριζε καλὰ ὅτι οἱ πλαγιὲς τοῦ Αἶπους ἦταν πολὺ καλὰ ὄχυρωμένες καὶ ὅτι δὲν εἶχε στὴ διάθεσή του ἀρκετὲς δυνάμεις γιὰ νὰ προχωρήσει. Ὁ Δεμέστιχας ὠστόσο, φθάνοντας μὲ τοὺς ἄνδρες του στὸ Αἶπος ἔκρινε σωστότερο νὰ ἀσκήσει πίεση στὶς ὑποχωροῦσες τουρκικὲς δυνάμεις. Ἡ τουρκικὴ ἀντίδραση ἦταν ἄμεση. Ὁ Δεμέστιχας ἀναγκάστηκε νὰ ὑποχωρήσει, βρέθηκε μεταξὺ τριῶν διασταυρουμένων πυρῶν καὶ καθηλώθηκε.

Ἡ θέση τῶν πεζοναυτῶν ἦταν ἀπελπιστικὴ. Οἱ σκουρόχρωμες στολὲς τοὺς τοὺς καθιστοῦσαν εὐκολοὺς στόχους γιὰ τοὺς Τούρκους. Τὰ

πυρομαχικά έξαντλούνταν και τὰ τουρκικά πυρὰ ἐμπόδιζαν τὸν ἀνεφοδιασμό τους.

Γράφει ὁ ἴδιος ὁ Δεμέστιχας: «Ὀλίγον πρὸ τῆς Δύσεως ἀνεπήδησαν αἰφνιδίως καὶ σχεδὸν ἐμπροσθέν μας, ὅμοιοι μὲ δαίμονες τῆς κολάσεως, Τοῦρκοι στρατιῶται. Εφόρουν μακρούς μανδύας, εἶχον ξιφολόγχας ἐπὶ τῶν ὄπλων καὶ ἐκράτουν ἀνὰ μία χειροβομβίδα ἕκαστος. Διὰ τὰ ἐνθαρρύνω τοὺς ἄνδρας μου διέταξα ἀμέσως ἐφ' ὄπλου λόγχην καὶ πῦρ ταχύ. Ἐπηκολούθησε δαιμονιώδης θόρυβος. Ἀλλ' ἡ ὁρμὴ τῶν ἐπιτιθεμένων δὲν ἐκάμφθη... Εἰς τὴν ἀριστερὰ πτέρυγα ὁ νεαρὸς δόκιμος Παστρικάκης ἀνέπτυξε ἀσυνήθη τόλμην, καὶ ἐξηκολούθησε μαχόμενος καὶ διευθύνων τοὺς ἄνδρες του χωρὶς οὐδὲ στιγμή νὰ καμφθῆ. Ὁ ἀτυχήσας δὲν ἐπέζησεν, ὅπως συνεχίσει τὸ στάδιόν του, τὸ ὁποῖον τόσον ἐνδόξως ἤρχιζε. Σφαῖρα ἐχθρική ἔδωσε τέλος εἰς τὴν εὐγενική του ὑπαρξιν».

Πάνω ἀπὸ 60 Ἑλληνας, κυρίως πεζοναῦτες, ἦταν νεκροὶ ἢ τραυματίες ὅταν ἐπὶ τόπου κατέφθασε ὁ Γεώργιος Χωρέμης καὶ μὲ ἕνα δίοπο τοῦ μετεσκευασμένου ἐμπορικοῦ Μακεδονία σάρωσαν τὶς τουρκικὲς θέσεις. Γράφει ὁ Χωρέμης: «Ἡ Μακεδονία ἔσωσεν αὐτὴν τὴν ἡμέραν. Αὐτὴ ἦτο ἡ χειρότερη ἡμέρα πού εἶδον ἐν Χίῳ».

Κατὰ τὶς ἐπόμενες ἡμέρες, τὰ ὑψώματα τοῦ Αἴπους ἀποτέλεσαν τὸ ἐπίκεντρο περαιτέρω συγκρούσεων. Μάχη χαρακωμάτων καὶ κατατριβῆς τοῦ ἐχθροῦ, οἱ ἑλληνικὲς δυνάμεις δὲν εἶχαν τὶς ἀπαραίτητες ἐνισχύσεις γιὰ τὴν κατάληψή του. Διαμορφώθηκε νέα γραμμὴ ἄμυνας ἀπὸ τὸν Κοφινᾶ καὶ τὸν Παρθένη μέχρι τὸν Ἄγ. Γεώργιο καὶ τὸ Λιθί – καὶ τὰ πυρὰ τῆς Μακεδονίας ἐξασφάλισαν τὴν διαμόρφωση μιᾶς νεκρῆς ζώνης μεταξύ τῶν ἑλληνικῶν καὶ τουρκικῶν ὀχυρώσεων. Σὲ στρατηγικὲς θέσεις κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς ἄμυνας τοποθετήθηκαν σώματα ἐθελοντῶν, ἐντοπίων Χιωτῶν ἀπὸ τὸ Λιθί, τὰ Μαστιχοχώρια, τὰ Καρδάμυλα, τὴ Βολισσό, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὶς Ἀμάδες-Βίκι καὶ ἀπὸ ἄλλου, καθὼς καὶ σώματα ἀνταρτῶν ἀπὸ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας (Κρητῶν, Σαμίων, Ἰκαριωτῶν, Ἡπειρωτῶν κ.α.), τὰ ὁποῖα διατήρησαν τὴ φυσιογνωμία τῆς μάχης μέχρι τὴν κατάληψη τῆς Μυτιλήνης καὶ τὴν ἀφίξη τῶν ἐνισχύσεων τὴν 15^η Δεκεμβρίου 1912.

Ἐδῶ στὸ Αἶπος τὴν 20^η Δεκεμβρίου 2012, ἀνοιξε μίαν νέα σελίδα στὴν ἱστορία τῆς Χίου. Ἄρχισε ἡ τελευταία ἐπίθεση τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἦταν πόλεμος, δὲν ἦταν μάχη, ἦταν πανηγύρι. Ἦταν ἡ ἡμέρα τῆς λύτρωσης γιὰ τὴ Χίο καὶ τὸν Ἑλληνισμό.

Με γλαφυρότητα ο Χωρέμης αναφέρει: «Εύρισκόμουν εις ύψηλόν μέρος και ἔβλεπον ὠραιότατον θέαμα. Ἡ ὁδὸς τοῦ Αἴπους ἦτο πλήρης στρατιωτῶν καὶ πολιτῶν... ἀκόμα καὶ παιδιὰ καὶ γυναῖκες ἀκολούθουν, αἱ γραῖαι μᾶς ἐράντιζαν με ἁγιασμό, μᾶς ἠϋχοντο νὰ ἐπιστρέψωμεν νικητές... Ὅλη αὐτὴ ἡ πορεία δὲν ἐφαίνετο παρὰ μία μεγάλη πανήγυρις, μία μεγάλη διασκέδαση, τόση ἦταν ἡ ζωηρότης. Οὐδεὶς ἀμφέβαλε ὅτι τὸ τέλος ἦτο πλησίον καὶ οἱ Τούρκοι ἀδυνάτουν νὰ ἀντισταθοῦν. Ὅλο τὸ Αἶπος ἦτο πλήρες ἀνθρώπων... ἄνω τῶν 2 χιλιάδων, οἱ ὅποιοι ἐθεῶντο τὴν μάχην ζητωκραυγάζοντες... Ὅλοι εἴμεθα φαιδρότατοι. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ ἐπομένη θὰ μᾶς εὔρισκεν εἰς Πιτυὸς καὶ εἶχομεν ἐλάχιστους ἐκτὸς μάχης».

Πράγματι, τὴν 8^η βραδινὴ τῆς 20^{ης} Δεκεμβρίου, λίγο περισσότερον ἀπὸ 12 ὥρες μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπίθεσης, Τούρκος ἀξιωματικὸς παρέδωσε στὴν ἑλληνικὴ Διοίκηση αἴτημα ἀνακωχῆς καὶ παράδοσης τῶν τουρκικῶν δυνάμεων.

Ἐν τέλει, τὸ πρωτόκολλο παράδοσης τῶν τουρκικῶν δυνάμεων ὑπογράφηκε τὸ πρωὶ τῆς 21^{ης} Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Λοχίας Ἰωάννης Βορρὲς ἔγραψε ἀργότερα: «Ἡ νύχτα τῆς 20^{ης} Δεκεμβρίου τοῦ 1912 βρῆκε τὴ Χίο πραγματικὰ ἐλεύθερη. Ἀληθινὰ Χριστούγεννα, Χριστούγεννα ἔθνικὰ, κυανόλευκα Χριστούγεννα ἀγάπης, χαρᾶς καὶ δικαιοσύνης. Χριστούγεννα ἐπιείκειας, συγνώμης καὶ ἀνθρωπισμοῦ, διότι παρὰ τὴ βάρβαρη πολυετὴ κατοχὴ τῆς νήσου οὐδεμία σοβαρὴ ἐκδίκηση ἔλαβε χώρα ἀπὸ τοὺς φιλήσυχους κατοίκους».

Σήμερα τιμοῦμε στιγμὲς τῆς ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων ποὺ ὅταν ἐκτυλίχθηκαν, οἱ σύγχρονοὶ τους δὲν μποροῦσαν νὰ ἀντιληφθοῦν τὴ σημασία καὶ τὸ μέγεθός τους. Ἦταν στιγμὲς με ἐνέργειες αὐθόρμητες, γενναῖες, ἐνθουσιώδεις, ἀπὸ σύσσωμο τὸν ἑλληνικὸ λαό, ὄχι μόνο τῆς Χίου ἀλλὰ καὶ ἐθελοντῶν ποὺ ἀπὸ πολλά μέρη τῆς Ἑλλάδος ἤρθαν γιὰ νὰ βοηθήσουν στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐλευθερία. Ἡ ἐνότητα ποὺ ἐπέδειξε ὁ ἑλληνικὸς λαὸς στὶς δύσκολες στιγμὲς τῆς προσπάθειάς του γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση, εἶναι ἄξια θαυμασμοῦ. Ὑπῆρχαν καὶ τότε διαφορετικὲς ἀπόψεις καὶ ἀντιλήψεις μεταξύ τους, ὅμως ἐπικράτησε τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα καὶ ἦθος.

Τὰ λόγια τοῦ Θουκυδίδου, γραμμένα 2,5 χιλιάδες περίπου χρόνια πρὶν, γιὰ τοὺς Ἀθηναίους, βρίσκουν ἀπόλυτη ταύτιση στοὺς ἀγωνιστὲς τῆς μάχης τοῦ Αἴπους:

«Καὶ παρὰ δύναμιν τολμηταὶ καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταὶ καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες» (τολμηροὶ πέρα ἀπὸ τὶς δυνάμεις τους, ριψοκίνδυνοὶ ἐν γνώσει τους καὶ αἰσιόδοξοὶ στὶς δυσκολίες).

Ἡ μάχη τοῦ Αἴπους, μπορεῖ νὰ ἀποτελεῖ μία μόνο «παράγραφο» στὴν ἱστορία καὶ στοὺς, ἀνὰ τοὺς αἰῶνες, ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους. Ὅμως, ὅλη ἡ ἱστορία μας ἀποτελεῖται ἀπὸ μικρὲς τέτοιες «παραγράφους» ἥρωισμοῦ καὶ αὐτοθυσίας. Μᾶς θυμίζουν ὅτι ἡ ἐλευθερία μας, δὲν μᾶς χαρίστηκε, δὲν μᾶς δόθηκε δωρεάν, ἀποτελεῖ τὸ «ἀντίδωρο» τοῦ αἵματος καὶ τῶν θυσιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Δὲν τὴν χρωστᾶμε σὲ κανέναν ἀλλὰ ἀντίθετα μᾶς χρωστᾶνε.

Ἐδῶ στὸ Αἶπος ὁ φόρος τοῦ αἵματος ἦταν βαρὺς: Παστρικάκης, Ρίτσος, Στάικος καὶ τόσοι ἄλλοι, στοὺς ὁποίους ἀποτίσαμε, πρὶν ἀπὸ λίγο, φόρο τιμῆς.

Ὁ ἀγῶνας αὐτὸς ἀποτελεῖ μία ἐποποιία χαρακτηριστικὴ τοῦ ἑλληνικοῦ φρονήματος, τοῦ ἥρωισμοῦ καὶ τοῦ ἀνιδιοτελοῦς πατριωτισμοῦ πὺν καθοδηγεῖ στὶς δύσκολες στιγμὲς τὸ ἔθνος, ὥστε νὰ ἀντιμετωπισθοῦν κρίσεις πὺν φαντάζουν ἀνυπέρβλητες, κρίσεις πὺν ἔχουμε καὶ σήμερα μπροστὰ μας καὶ πὺν μόνο μὲ ἐνότητα μποροῦμε νὰ ἀντιπαρέλθουμε.

Ὁ σημερινὸς ἑορτασμός γιὰ νὰ τιμήσουμε τοὺς νεκροὺς τῆς μάχης ἀλλὰ καὶ ὅλους ὄσους συμμετεῖχαν σὲ αὐτὴ, ἐδῶ στὰ χῶματα πὺν γράφτηκαν αὐτὲς οἱ ἔνδοξες σελίδες τῆς ἱστορίας, ἀποτελεῖ γιὰ ἐμᾶς προσκύνημα ἱερό, ἔχοντας στὸ μυαλό μας ὅτι κάθε σπιθαμὴ γῆς πὺν πατᾶμε ἔχει ποτιστεῖ μὲ αἷμα Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν. Ἀποτελεῖ ὑποχρέωση μνήμης γιὰ ἐμᾶς καὶ τὰ παιδιά μας, γιὰτὶ ὅπως ἔγραψε ὁ ποιητὴς μας Γιώργος Σεφέρης:

«Σβήνοντας ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸ παρελθὸν εἶναι σὰν νὰ σβήνεις καὶ ἓνα ἀντίστοιχο κομμάτι ἀπὸ τὸ μέλλον».

Σεβασμιώτατε,

Ἡ ἐπέτειος αὐτὴ σηματοδοτεῖ καὶ 101 χρόνια παρουσίας Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ στὸ πολὺπαθο νησί μας. Βλέποντας παρόντα σήμερα στὴ Δοξολογία τὸν Ἀρχηγὸ τῶν Εὐελπίδων, θὰ ἤθελα νὰ δηλώσω ὅτι αισθανόμαστε δέος καὶ εὐθύνη ἀπέναντι στὴ θυσία τοῦ Αἴπους καὶ ὑποσχόμαστε ὅτι ἐμεῖς οἱ νεώτεροι δὲν θὰ ἐπιτρέψουμε νὰ ἀμφισβητηθεῖ οὔτε μία σπιθαμὴ Ἑλληνικῆς κυριαρχίας.

Τιμὴ καὶ Δόξα στοὺς ἥρωικούς μας νεκρούς, τιμὴ καὶ δόξα στὴν ἀδούλωτη ἑλληνικὴ ψυχὴ...

ΤΑ ΘΕΟΦΑΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Τοῦ κ. Μ. Γ. Βαρβούνη

Καθηγητοῦ Λαογραφίας στὸ Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Πρόκειται γιὰ τὴν τρίτη καὶ τελευταία μεγάλη ἑορτὴ τοῦ Δωδεκαημέρου, ποὺ ἑορτάζεται στὶς 6 Ἰανουαρίου. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τὴν θεωρεῖ ἀπὸ τίς μεγαλύτερες ἑορτὲς τοῦ χρόνου καὶ τὴν ὀνομάζει «Φῶτα», «Ὀλόφωτα», «Ἁγιάση», «Γιορδανιού», ἐνῶ τὴν ἐξίσου σημαντικὴ ἀπὸ ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἐθνικὴ ἀποψη παραμονὴ τὴν ὀνομάζει «τοῦ Ἁγιασμοῦ», «τοῦ Σταυροῦ», «Πρωτάγιαση» κ.λπ. Τὸν ἁγιασμὸ τῆς παραμονῆς ρίχνουν στὶς βρῦσες τοῦ σπιτιοῦ καὶ τοῦ χωριοῦ, καὶ μὲ αὐτὸν ραντίζουν τὰ σπίτια, τὰ χωράφια καὶ τὰ ὑποστατικά τους, ἀνθρώπους, καλλιέργειες καὶ ζῶα, ὥστε ὅλα νὰ ἁγιαστοῦν. Θεωροῦν ὅτι μὲ αὐτὸν ἀποδιώκονται οἱ καλλικάντζαροι, ποὺ ἦταν ἐλεύθεροι ὅλο τὸ Δωδεκαήμερο, καὶ ποὺ ροκάνιζαν τὸ στῦλο τῆς γῆς, παραλίγο δὲ νὰ τὸν κόψουν. Τὴν παραμονὴ συλλέγουν τὴ στάχτη ἀπὸ τὸ τζάκι καὶ μὲ αὐτὴν καθαρίζουν τὰ μαγειρικά σκεύη, τὴν ρίχνουν γύρω στὸ σπίτι γιὰ τὴν ἀποτροπὴ τῶν ἐντόμων καὶ τὴν ἀνακατεύουν μὲ τὸν σπόρο, γιὰ νὰ εὐδοκιμήσουν οἱ σοδεῖές, ἐνῶ χύνουν τὸ νερὸ ἀπὸ τὰ ἀγγεῖα.

Νηστεύουν ἀύστηρά καὶ ἀπὸ λάδι, ἐκτὸς ἀν ἡ παραμονὴ εἶναι Σάββατο ἢ Κυριακὴ, ὅποτε τὸ λάδι καταλύεται, ἐνῶ παρασκευάζουν εἰδικούς ἑορταστικούς ἄρτους καὶ κουλούρια, συνήθως σὲ σχῆμα σταυροῦ, γιὰ νὰ τὰ καταναλώσουν τὴν κυριώνυμη ἡμέρα. Στὴ Λῆμνο μάλιστα παρασκευάζουν ἑορταστικὲς τηγανίτες. Φωτίζουν, δηλαδὴ καψαλίζουν τελετουργικὰ τὰ ζῶα ποὺ χρησιμοποιοῦν στὸ ἄροτρο, μὲ κερί ποὺ φέρνουν ἀπὸ τὸ ναό, καὶ τὰ ταΐζουν μὲ τὴ «βουδόπιττα», ποὺ πρὶν τὴν κρεμοῦν στὰ κέρατά τους, ἢ μὲ σιτάρι βρασμένο ὡς κόλλυβο, μία εἰδικὴ πανσπερμία τὰ περισσεύματα τῆς ὁποίας σκορποῦσαν τὴν ἐπομένη στὸ δῶμα τοῦ σπιτιοῦ.

Γνωστοὶ εἶναι οἱ ἀγεργοὶ τῶν παιδιῶν, ἢ μεγαλύτερων ἀγοριῶν καὶ ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι συχνὰ μὲ θηριόμορφες δωδεκαημερίτικες μεταμφιέσεις, μὲ προβιὲς ζώων καὶ κουδούνια – κυρίως στὸ βορειοελλαδικὸ χῶρο – περιέρχονται τὸ ἀπόγευμα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ, τραγουδοῦν τὰ κάλαντα ἢ τελοῦν ἀρχέγονες μιμικὲς παραστάσεις, εὐχονται καὶ παίρνουν ὡς ἀντίδωρα κεράσματα. Στὴν περιοχὴ τοῦ Ἄλμυροῦ, ποὺ τὰ σχετικὰ κάλαντα περιλαμβάνουν ἰδιαίτερος πλούσια σὲ ἐκφράσεις παινέματα γιὰ τὰ μέλη

της οικογένειας, οί μεταμφιεσμένοι παριστάνουν και τὸ δρώμενο τῆς ἀρπαγῆς τῆς νύφης, τοῦ θανάτου και τῆς νεκρανάστασης τοῦ γαμπροῦ.

Ὁ ἑλληνικὸς χῶρος εἶναι πλούσιος σὲ ἔθιμα τῶν Φώτων, ιδιαίτερα δὲ σὲ δωδεκαημερίτικες μεταμφιέσεις, ὀρισμένες τῶν ὁποίων θὰ ἀναφέρουμε στὴ συνέχεια, μὲ βάση σχετικὲς ἐθνογραφικὲς περιγραφές : Ρουγκατασάρια, ἀράπηδες, καμῆλες, μπαμπόγεροι, μωμόγεροι, φωταράδες εἶναι κάποια ἀπὸ τὰ ἔθιμα ποὺ ἔχουν τὶς ρίζες τους στὴν ἀρχαιότητα και τὶς διονυσιακὲς γιορτὲς ἀλλὰ και στὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας και ἀναβιώνουν κάθε χρόνο τὶς ἡμέρες τῶν Θεοφανίων. Στὴ Θεσσαλία ἀνήμερα τῶν Θεοφανίων ἀναβιώνουν τὰ ρουγκατάρια ἢ ρουγκατσάρια. Αὐτὰ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ ὀμάδες (10 - 15 μεταμφιεσμένων ἀτόμων) οἱ ὁποῖες περιφέρονταν ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι παίρνοντας τὴν ἀνάλογη ἀμοιβή. Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα μέλη τοῦ κάθε ὀμίλου ἦταν ὁ γαμπρός, ἢ νύφη (νέος μεταμφιεσμένος), ὁ παπὰς, ὁ παππούς, ὁ γιατρός και οἱ "ἀρκουδιάρηδες". Ἐντυπωσιακὸς εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν τραγουδιῶν μὲ τὰ ὁποῖα οἱ ρουγκατάρηδες συνόδευαν τὸ πέρασμά τους.

Στὴν Καστοριά ἀναβιώνουν τὰ «Ραγκουτσάρια». Οἱ κάτοικοι μεταμφιέζονται και φοροῦν ἀπαραιτήτως μάσκες ποὺ ἔχουν συμβολικὸ χαρακτήρα, ἀφοῦ ἢ ὄψη τους εἶναι τρομακτικὴ και ἀποσκοποῦν στὸ νὰ ξορκίσουν τὸ κακὸ ἀπὸ τὴν πόλη. Οἱ μασκαράδες ἔχουν τὴ συνήθεια νὰ ζητιανεύουν ἀπὸ τὸν κόσμον τὴν ἀνταμοιβή τους, ἐπειδὴ διώχνουν τὰ κακὰ πνεύματα. Τὸ ἴδιο ἔθιμον ἀναβιώνει και σὲ χωριὰ τῆς Δράμας μὲ τὸ ὄνομα ροκατζάρια. Οἱ κάτοικοι φοροῦν τρομακτικὲς μάσκες και κάνοντας ἐκκωφαντικὸς θορύβους μὲ τὰ κουδούνια ποὺ φέρουν περιφέρονται στοὺς δρόμους. Τὰ μπαμπούγερα εἶναι μία ἀπὸ τὶς πιὸ ἐνδιαφέρουσες ἔθιμικὲς παραδόσεις στὴν Καλὴ Βρύση τῆς Δράμας. Τὸ ἔθιμικὸ πλαισίωμα τῆς θρησκευτικῆς γιορτῆς ἀρχίζει τὸ πρωὶ τῆς παραμονῆς. Οἱ γυναῖκες παίρνουν στάχτη και τὴ σκορπίζουν μὲ τὸ δεξιὸ χέρι γύρω ἀπὸ τὸ σπίτι προφέροντας ξορκιστικὲς λέξεις γιὰ νὰ φύγουν τὰ καλακάντζουρα και νὰ μὴν ἔχει φίδια τὸ καλοκαῖρι.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς τελετῆς τοῦ ἀγιασμοῦ τῶν ὑδάτων τὰ μπαμπούγερα συγκεντρώνονται ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Ἡ ἀμφίεσή τους εἶναι ζωόμορφη και παλιότερα κρατοῦσαν στὰ χέρια ἓνα μικρὸ σακοῦλι μὲ στάχτη, μὲ τὸ ὁποῖο, μέχρι πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, χτυποῦσαν ὄσους συναντοῦσαν γιὰ νὰ φοβερίζουν τὰ καλακάντζουρα. Σήμερα, γιὰ ἀποφυγὴ τυχόν παρεξηγήσεων ἀπὸ τοὺς ἀμήτους στὸ τοπικὸ ἔθιμον ἐπισκέπτες, ἐπειδὴ ἢ στάχτη λέρωνε τὰ ροῦχα, τὸ σακίδιον εἶναι κενό. Ὀμάδες-ὀμάδες τὰ μπαμπούγερα ἢ χωριστὰ γυρίζουν τοὺς δρόμους τοῦ χωριοῦ

κυνηγώντας όσους συναντούν και ζητώντας συμβολικά κάποιο φιλοδώρημα.

Στην Καππαδοκία συνήθιζαν να ανάβουν μεγάλες έθιμικές πυρές τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς, στὴν αὐλὴ τοῦ ναοῦ, μὲ φρύγανα ποὺ εἶχαν συγκεντρωθεῖ ἀπὸ τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ, μὲ σχετικὸ ἀγεργμὸ τῶν παιδιῶν. Πιστεύουν ὅτι ἐκεῖ καῖνε ἕναν βλαπτικὸ δωδεκαημερίτικο δαίμονα, τὸν «Σιφώτ'». Συχνοὶ εἶναι οἱ έθιμικοὶ έκκλησιαστικοὶ πλειστηριασμοὶ γιὰ τὴν έκχώριση τοῦ διακαιώματος νὰ βαστᾶνε τὸν σταυρὸ ἢ τὴν εἰκόνα τῆς βαπτίσεως, κατὰ τὴν τέλεση τοῦ Μεγάλου Αγιασμοῦ τῆς ἡμέρας, ἐνῶ μετὰ τὴν πανηγυρικὴ θεία λειτουργία τῶν Φώτων σχηματίζεται πομπή, στὰ χωριὰ ὅπου ὑπῆρχε κοντὰ θάλασσα, λίμνες, ποτάμια κ.λπ., γιὰ τὴν μετάβαση ἐκεῖ καὶ τὴν τελετουργικὴ ρίψη τοῦ σταυροῦ στὸ νερὸ, γιὰ νὰ αγιαστοῦν τὰ ὕδατα.

Σήμερα στὶς πόλεις ὁ σταυρὸς ρίχνεται ἐπίσης σὲ δεξαμενὲς ὕδρευσης, κολυμβητήρια κ.λπ. Τὸν σταυρὸ ἀνέσυραν κολυμβητὲς ποὺ ἔπεφταν στὸ νερὸ ἀνταγωνιζόμενοι, αὐτὸς δὲ ποὺ τὸν ἀνέσυρε εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὸν περιφέρει ἐντὸς τῆς ἡμέρας στὰ σπίτια καὶ τὰ καφενεῖα τοῦ χωριοῦ, εἰσπράττοντας καὶ τὰ σχετιὰ φιλοδωρήματα. Σὲ πολλὲς περιοχὲς ἔπλεναν τελετουργικὰ στὴ θάλασσα, μετὰ τὴ ρίψη τοῦ σταυροῦ, τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα, τὶς εἰκόνας τοῦ ναοῦ καὶ τῶν σπιτιῶν, ἢ μάζευαν νερὸ ἀπὸ σαράντα κύματα, στὸ ὁποῖο ἀπέδιδαν θαυμαστὲς θεραπευτικὲς, γονιμικὲς καὶ εὐετηρικὲς ιδιότητες.

Ἄλλοῦ συνηθίζουν τὴν ὥρα τῆς ρίψης τοῦ σταυροῦ νὰ ρίχνουν πυροβολισμοὺς καὶ νὰ ἀφήνουν περιστέρια, ἐνῶ συχνὲς εἶναι – κυρίως στὶς ἀγροτοκτηνοτροφικὲς περιοχὲς τῆς Θεσσαλίας, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης – οἱ περιφορὲς τῶν εἰκόνων καὶ τοῦ σταυροῦ στὸ χωριὸ καὶ γύρω ἀπὸ αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἡ παράθεση τροφῶν καὶ καρπῶν, ὅπως πορτοκάλια, λεμόνια, ἀποξηραμένα φρούτα καὶ μῆλα, γιὰ νὰ αγιαστοῦν στὸ ναό, καὶ κατόπιν νὰ διανεμηθοῦν ὡς εὐλογία στοὺς πιστοὺς. Στὴν Αἶνο ὁ πλειοδότης, ὁ «νουνὸς τοῦ σταυροῦ», κερνοῦσε ὅλο τὸ ἐκκλησίασμα, ἐνῶ συχνὰ εἶναι τὰ καταβρέγματα μὲ αγιασμένο νερὸ ἢ μὲ τὸ νερὸ δημόσιων βρυσῶν καὶ πηγῶν, τοῦ ἱερέα, τοῦ δασκάλου, τῶν προυχόντων καὶ τῶν δημογερόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν νέων καὶ τῶν νιόπαντρων κάθε χωριοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀσθενῶν, ιδιαίτερα μάλιστα ὅσων πάσχουν ἀπὸ πυρετοὺς μὲ ρίγη, μὲ τὴν πίστη ὅτι αὐτὸ περιχαρακώνει μαγικὰ τὴν καλὴ ὑγεία καὶ τὴ γονιμότητά τους. Στὴ Χίο πάλι ἦταν ὁ ἱερέας ποὺ κερνοῦσε μὲ ψωμί, τυρὶ καὶ κρασί ὅλους τοὺς ἐνοριῆτες.

Στὸ Τσακλί τῆς Θράκης ὁ νουνὸς ἔδινε δῶρα πρὸς τὰ βαφτιστήρια του, τὰ «φωτίκια» ἢ «φωτοκέρια», δηλαδὴ μία ἀρμαθιὰ μὲ φρούτα καὶ

ξηρούς καρπούς, στην κορυφή τῆς ὁποίας ἔδενε ἓνα κερὶ. Στὴν Φθιώτιδα, μαζί με τὸν ἀγιασμό ἔριχναν σὲ χωράφια καὶ ζῶα στάχτη ἀπὸ τὸ τζάκι, ἀπὸ τὴ φωτιά πού ἔκαιγε ὅλο τὸ Δωδεκαήμερο, καὶ στὴν ὁποία ἀποδίδονταν ιδιαίτερες γονιμικὲς ιδιότητες, ἐνῶ στὴν Κορώνη τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἀνοίγαν καινούρια βαρέλια με κρασί τῆς χρονιάς. Στὴν περιοχή τῆς Ἑρμιόνης ἔχουμε τὴ συνήθεια τὴν παραμονὴ τῶν Φώτων οἱ νέοι, κυρίως αὐτοὶ πού θὰ καταταγοῦν στὸ στρατό, νὰ στολίζουν τὶς βάρκες στὸ λιμάνι με κλαδιὰ ἀπὸ φοίνικες.

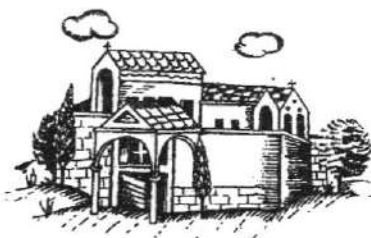
Τὴ νύχτα φορώντας παραδοσιακὲς στολὲς τραγουδοῦν καὶ περνοῦν σπίτι - σπίτι δεχόμενοι κεράσματα, φτάνοντας τὸ πρωὶ στὸ λιμάνι ὅπου ἀνεβαίνουν στὶς στολισμένες βάρκες καὶ τὶς κουνοῦν με δύναμη συνεχίζοντας τὸ τραγοῦδι «γιάλα-γιάλα» μέχρι νὰ γίνεῖ ὁ καθαγιασμός τῶν ὑδάτων, με τὴν κατάδυση τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου στὴν θάλασσα πού θὰ βουτηξοῦν γιὰ νὰ τὰ πιάσουν.

Στὴν Νέα Κίο τῆς Ἀργολίδας, παραμονὴ τῆς ἑορτῆς αὐτὸς πού ἔπιασε τὸν Σταυρὸ πέρσι θὰ παραδώσει στὸν ἱερέα τὸν τίμιο Σταυρὸ πού ὅλη τὴν χρονιά εἶχε στὸ σπίτι του γιὰ εὐλογία. Ἀνήμερα τῶν Φώτων μετὰ τὴν θεία λειτουργία στὸ ναὸ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης καὶ τὴν τέλεση τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ, κληρὸς καὶ λαὸς κατευθύνονται στὴν παραλία, ὅπου στὴν εἰδικὴ ἐξέδρα πού ἔχει κατασκευάσει ὁ Δῆμος θὰ γίνεῖ ἡ τελετὴ ἀγιασμοῦ τῶν ὑδάτων καὶ ἡ κατάδυση τοῦ Σταυροῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι δεμένος με βαρίδια στὴν θάλασσα γιὰ νὰ πάει στὸ βυθὸ καὶ μετὰ τὴν ἀνάσυρσή του θὰ «πάρει τὸ μπάνιο του» ὁ νεότερος καπετάνιος τῆς Κίου. Ἀμέσως μετὰ θὰ ἀκολουθήσει ὁ πυροβολισμὸς τῶν τενεκέδων πού ἔχουν τοποθετηθεῖ ἀνοικτὰ στὴν θάλασσα κι ἐπιπλέον, ἓνα ἔθιμο πού τὰ τελευταῖα χρόνια εἶδε τὴν ἀναβίωσή του κι ἔχει τὶς ρίζες του στὴν Κίο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀπ' ὅπου προέρχονται οἱ πρόσφυγες κάτοικοι, ἀποτελεῖ δὲ προσπάθεια πρόκλησης τελετουργικῶν ἐθμικῶν κρότων γιὰ τὴν ἀποτροπὴ τῶν δαιμονικῶν καὶ ἐπιβούλων πνευμάτων.

Στὴ Σινώπη σταύρωναν τὸ σπίτι με τὰ κερὰ τῆς ἑορτῆς, ἐνῶ στὴ Σωζόπολη διοργάνωναν ἀθλητικὸς ἀγῶνες δρόμου καὶ πάλης. Πίστευαν ὅτι ὑπῆρχε κάποια στιγμή, τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς, πού ἀνοίγαν οἱ οὐρανοὶ καὶ μπορούσε ὁποῖος τὸ ἔβλεπε νὰ ζητήσῃ ὅ,τι ἤθελε, τὸ ὁποῖο καὶ θὰ ἀποκτοῦσε, ἐνῶ ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἄρχιζαν καὶ πάλι νὰ ἀποδίδουν μαντικὴ σημασία στὰ ὄνειρα, καθὼς πίστευαν ὅτι τὰ ὄνειρα τοῦ Δωδεκαήμερου δὲν ἦταν ἀξιόπιστα, ἀφοῦ «τὰ ἀνακάτευαν οἱ Καλλικάντζαροι». Ἐπίσης ἄρχιζαν καὶ πάλι τὰ θαλασσινὰ ταξίδια, πού παραδοσιακὰ σταματοῦσαν στὶς 14 Σεπτεμβρίου.

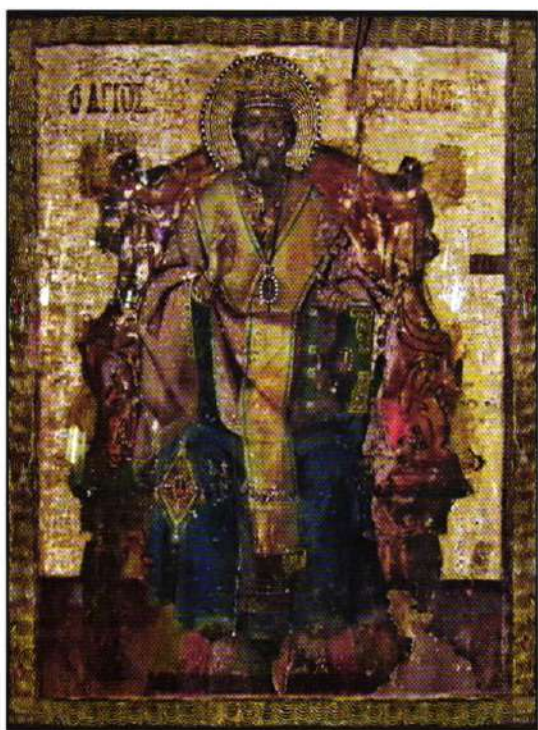
Γενική είναι ή ιδέα για τόν καθαγιασμό τῆς φύσης, μέσω τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ νεροῦ, καί για τίς ποικίλες γονιμικές καί εὐγονικές συνέπειες αὐτῶν τῶν τελετουργικῶν πράξεων, πού χαρακτηρίζουν καί τήν ἐθιμοταξία τῶν Θεοφανείων, στὰ ἔθιμα λαϊκῆς λατρείας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ : Γ. Α. Μέγας, «Ζητήματα Ἑλληνικῆς Λαογραφίας», Ἐπετηρίς Λαογραφικοῦ Ἀρχείου 5-6 (1943-1944), σ. 134-139. Ἑλλ. Σαραντή-Σταμούλη, «Τὸ δωδεκάμερο», Λαογραφία 13 (1951), σ. 201-206. Γ. Α. Μέγας, Ἑλληνικαὶ ἑορταὶ καί ἔθιμα τῆς λαϊκῆς λατρείας, Ἀθήνα 1957. Μ. Γ. Βαρβούνης, Λαϊκὴ λατρεία καί θρησκευτικὴ συμπεριφορὰ τῶν κατοίκων τῆς Σάμου, Ἀθήνα 1992. Μ. Γ. Βαρβούνης, Λαϊκὲς θρησκευτικὲς τελετουργίες στὴν Ἀνατολικὴ καί τὴ Βόρεια Θράκη, Ἀθήνα 2010. Γ. Ν. Αἰκατερινίδης, Νεοελληνικὲς αἵματηρὲς θυσίαι. Λειτουργία-μορφολογία-τυπολογία, Ἀθήνα 1979. Εὐφρ. Καρποδίνη-Δημητριάδη, Ἡ θρησκευτικὴ συμπεριφορὰ τῶν κατοίκων τῆς Κέας. Συμβολὴ στὴ μελέτη τοῦ κυκλαδικοῦ χώρου, Ἀθήνα 1988. Μ. Γ. Βαρβούνης, Νεοελληνικοὶ ἐθιμοκοι ἐκκλησιαστικοὶ πλειστηριασμοί, Θεσσαλονίκη 2002. Κάλλ. Παπαθανάση-Μουσιοπούλου, Λαογραφικὰ Θράκης 1, Ἀθήνα 1979. Ἑλλ. Σταμούλη-Σαράντη, Ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη 1. Ἡ Σηλυβρία μὲ τὰ γύρω της χωριά, Ἀθήναι 1956. Β. Λαμνάτος, Οἱ μῆνες στὴν ἀγροτικὴ καί ποιμενικὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ μας, Ἀθήνα 1975. Π. Νικήτας, Τὸ λεσβιακὸ μνηολόγιο, Μυτιλήνη 1953. Κ. Μαρίνης, Δωδεκαμερηθικά πανηγύρια, Ἀθήνα 1958. Δ. Σ. Λουκάτος, Τὸ Δωδεκάημερο κι οἱ τρεῖς Γιορτές του στὴν Κεφαλονιά, Ἀθήνα 1961. Κ. Καραπατάκης, Τὸ Δωδεκαήμερο τῶν Χριστουγέννων, Ἀθήναι 1971. Γ. Σιέττος, Ἐθιμα στὶς γιορτές, Πειραιάς 1975. Χρ. Κυπριανοῦ, «Οἱ γιορτές τοῦ Δωδεκαημέρου», Λαογραφικὴ Κύπρος 9 (1979), σ. 105-121. Δ. Σ. Λουκάτος, Χριστουγεννιάτικα καί τῶν γιορτῶν, Ἀθήνα 1984 (β' ἔκδοση). Ν. καί Ι. Στασινοῦ, «Ἐθιμα τοῦ Δωδεκαημέρου Κονίτισης», Ἡπειρωτικὴ Ἑστία 28 (1979), σ. 218-231. Κ. Α. Ρωμαῖος, Μικρὰ Μελετήματα, Θεσσαλονίκη 1955.

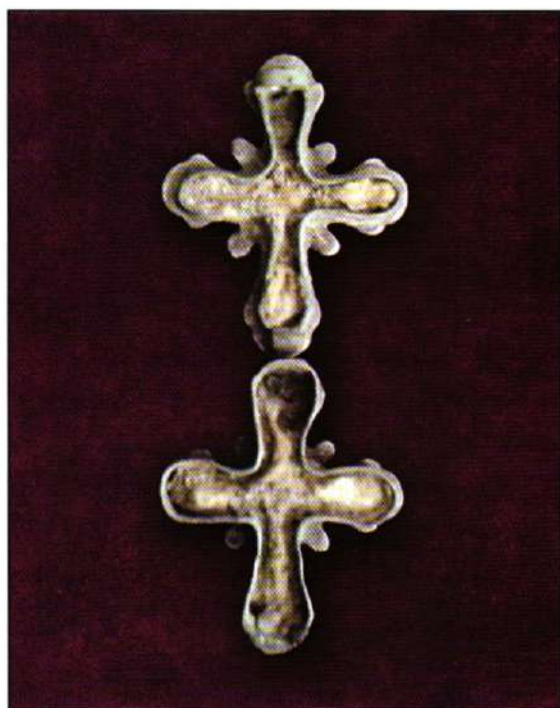

Ἱερά Εἰκὼν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου
εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν
Παναγίας Ἐρειθιανῆς Βροντάδου.

Ἱερά Εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Νικολάου
εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν
Ἁγίου Νικολάου Οἰνουσσῶν.

Τεμάχιον ὑφάσματος μέ τὸ αἷμα τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Ἀγγελῆ τοῦ Ἀργεῖου
τοῦ ἐν Χίῳ ἀθλήσαντος, ὅπερ φυλάσσεται εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἁγίου Μάρκου Βροντάδου.

